

Világkép

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK HAVONTA EGYSZER

TARTALOM:

	oldal:
IVO PAVLETIĆ—GAL: Öröm (vers) — — — — —	97
M. ILJIN és E. SEGAL—K. F.: Hogyan lett az emberből óriás — — — — —	98
L. IVANOV: A tengeri háború első éve — — — — —	102
GONDOLATOK a világról és a természetről — — — — —	108
THURZÓ LAJOS: Gondolatok 1941 elején — — — — —	109
LENGYEL ISTVÁN: Szomorú riport — — — — —	111
F. B.: Küzdelem a tuberkulózis ellen — — — — —	113
ŐSZ SZABÓ JÁNOS: Portát akarunk (novella) — — — — —	118
TAMÁSSY PÁL: Az elemi iskolák tanterve a Szovjet- únióban — — — — —	120
K. I.: Mi történt a népiesekkel? — — — — —	125
LŐRINC PÉTER: A kurucfölkelés története (tanulmány) — — — — —	128
ANNA SEGHERS: A st. barbarai halászok (regényfolytatás) — — — — —	131
SZ. A.: Világ szemle — — — — —	136
FIGYELŐ:	
Tallózás (L. P.) — — — — —	141
KÖNYV:	
Havas Károly kétesillagos cikkei (—c —r) — — — — —	145
KRÓNIKA — — — — —	146

Könyvtárunk kiadványai:

1. Petőfi (elfogyott)	
2. Ludas Matyi	Din. 1.—
3. A magyar jobbágyság kialakulása	„ 1.—
4. Ady Endre (kettős szám)	„ 2.—
5. (nem jelent meg)	
6.—7. Laták István: Költemények	„ 2.—
8. Sz. Sz. Sz. R. (A Szovjetunió)	„ 3.—
9. Erdély multja és jelene	„ 2.—
10. József Attila versei	„ 2.—

A kapható füzetek ára összesen 13.— dinár. Azon olvasónk, aki **EGYÜTTESEN MIND A HÉT FÜZETET** megrendeli és árát előre beküldi, annak bérmentve (póstköltség megfizetése nélkül) 12.— **DINÁRÉRT** küldjük a sorozatot.

*Megrendelhető lapunk kiadóhivatalában, Szubotica,
pošt. fak 88.*

Ne akadályozza lapunk munkáját a késedelmes előfizetéssel!

Fizesse ki hátralékát !

Ivo Pavlečić :

Ö R Ö M

Zuhog az öröm,
vidáman . . .
úgy zuhog, mint a tavaszi eső,
Hej! testvér, kacagó ifjúságom
így még nem látta senki:
nedvesen csillogó, gyönyörű szemmel,
okosan.
És holnap a hegyek mögül feljön a nap
és olyan sárga lesz, mint a húsvéti pogácsa
és én ezt az erős, ezt az új tavaszt
minden izemmel beiszom!
Én ma gyerekjátékot akarok,
bolondos túlköt fújni, nevetni,
és virágot tűzni kócos hajamba
és én rákacagok ma mindenkire,
ha idegen is
és ha ismerősöm . . .
sikoltozni fogok és csuszkálni
a harmattól mosott tarka mezőkön,
amikor a szellő szépre fésüli.
Hadd lássam, hej! hogy az a hajnali ég
ma kékebb-e, mint tegnap és tavaly
s a patak túkrét, melybe nagy kacéran,
magát kelleve, a hegy belekukkant,
vajh eltöri-e kacsázó kődarab?

Hej gyerekem, hej! pajkos gyermekem . . .
Pajkos vagyok?
Hiszen az erdő susog,
hiszen a kispatak csörög . . .
Vigyázz, hogy meg ne ölje valaki
az örömöd . . .

Hát jöjjön a gyilkos-kedvű akárki,
én nem halok meg, s mégis örülök!
És holnapra minden szebbé lesz ezerszer,
és teljesek és tiszták az örömölk!
Holnap, testvéreim, holnap kezdődik az élet.
Hej!

HOLNAP KEZDŐDIK AZ ÉLET.

(Horvátból fordította: GAL LÁSZLÓ)

Hogyan lett az emberből óriás

A földön egy óriás él. Kezei olvanok, hogy könnyedén emeli a gőzhajót. Olyan lábai vannak, hogy egy nap alatt ezer kilométereket tesz meg. Szárnyaival a felhők fölé repül, magasabbra minden madárnál. Úszóhártyái olyanok, hogy a vízen és a víz alatt jobban úszik, mint bármelyik hal. Szemei látják a láthatatlant füleivel hallja, mi történik a másik világrészen. Ereve akkora, hogy áttöri a sziklahegyet és megállítja a vizek folvását. Kedve szerint rendezi be a Földet, erdőket ültet, tengereket köt össze és a sivatagokat termő vidékké varázsolja.

Ki ez az óriás?

Az **EMBER**.

Miként jutott az ember ilyen hatalomhoz, hogyan lett a világ ura — erről mesél érdekfeszítő történetet korunknak talán legnagyobb mesemondója, Iljin mérnök és segítőtársa Segal közgazdász. Könyvükben, „Hogyan lett az emberből óriás” a legegyszerűbb szavakkal, mindenki számára érdekesen és világosan az ember- és az őt környező természet fejlődését vázolják, végigkísérik az emberi nem haladását, az emberi technika tökéletesedését és azt a hatást, amelyet ezen tényezők az emberi társadalomra gyakoroltak. A szerzők mint a modern tudomány mesterei világszerte arról híresek, hogy a legkomplikáltabb természet- és társadalomtudományi kérdéseket olyan világosan tudják megmagyarázni, hogy azokat a gyermek is felfoghatja. A mesészerű stílus, a könnyed szellemesség, friss ötletek, kellemes humor élvezetessé teszi műveiket a felnőttek számára is, „Adjatok gyermekeitek kezébe jó könyvet...!” kiáltott oda a világnak 1934-ben az írőkongresszuson Maxim Gorkij. Iljin hallgatta meg elsőnek az ősz humanista parancsát és az elmúlt hat esztendő alatt néhány gyönyörű könyvet adott a világ apró és felnőtt gyermekei kezébe. A felnőtt „gyermekek” érdeklődésére is számottartó könyv egyes részletét kivonatolva adjuk.

A láthatatlan ketrec és a láthatatlan lánc

Nem volt mindig óriás az ember. Voltak idők, amikor csak törpe volt a föld lakói közt. A természetnek nem ura, hanem alázas rabszolgája volt. A természet fölött ugyan olyan kevés hatalma volt, ugyanolyan kevés szabadságot élvezett benne, mint bármely állat az erdőben, mint akármelyik madár a levegőben.

Hát az állatok és a madarak nem szabad teremtményei a természetnek? Az ágakon ugrádozó mókus az erdőben, nem él teljesen szabad életet? A fatörzset kopogtató harkály talán kalitkában végzi ács munkáját? Nem valószínű, de mégis így van. Láthatatlan rablánc, és láthatatlan ketrec az, ami az állatok és a madarak szabadságát korlátozza! Valamikor az ember is ilyen rabláncban és ilyen mozgását korlátozó ketrecben élt. A ketrec az ér-

*M. Iljin—E. Segal: „Kako je čovek postao divom“ Hrvatska naklada, Zagreb

dó volt, a rablánc pedig az élelem szerzésének kínja.

Azt szokták mondani: „Szabadon él, mint a madár“. De hát szabadon él pl. a harkály? Ha szabadon élne, oda repülhetne, ahová akar, ott élhetne, ahol jól esik neki. De nem teheti azt. Próbáljátok meg a harkályt a sivatagban letelepíteni: egészen bizonyos, hogy elpusztul, mert harkály csak erdőben élhet. Láthatatlan lánc köti a fákhöz, az erdőhöz — a táplálkozás lánc. És ezt sem ő, sem a természet bármelyik élőlény nem tépheti szét.

Ugyanígy vagyunk az erdő többi lakóival is. Mindegyiket magához kötötte az erdő. Az erdőben — mint a modern lakóházakban — több emelet van, földszint, pince stb. Minden emeletnek megvannak a maga lakói, csakúgy mint a földszintnek és a pincének is. Az emberek költözködhetnek házaikban az egyik egyik emeletről a másikra, ha erre módjuk és szükségük van — az erdő lakói ezt nem tehetik meg. A föld mélyében élelme után törekvő vakond vagy nyest, a föld alatt rendezi be lakását, éléskamráját stb. A földet túró kukacok után kutató madár — a szalonka — földszinten, a fák odvában helyezkedik el. Tépjük le egy lenyőfa héját; mit látunk alatta: kacskarings, rejtélyes csatornácskákat, amelyeket a fenyőfák házitolvaja, a fenyőkukac vágta ki magának és családjának. A csatornák fölött vékony hártyszerű boltozat van, tépjük le ezt is, mi van alatta: a fenyőkukac petéi, amikből később szintén fenyőkukacok lesznek. Mint látjuk, ez az élősdű nagyszerűen tud alkalmazkodni. Létének és fennmaradásának záloga a fenyőfa. A kukac hozzáalkalmazkodott a fenyőhöz, de a harkály is hozzáalkalmazkodott a kukachoz. Azért is lóg éjjel-nappal a fenyőtörzsön és kitarató kopogással töri le a fenyőfa héját, hogy legfontosabb táplálékát, a fenyőkukacot megtalálhassa. Hosszu és rugalmas nyelvvel a fenyőkukac legtitkosabb csatornáiból is ki tudja kaparni a petéket. Ez már egy háromszemű lánc: fenyő—kukac—harkály. Az ilyen láncot, tudományos nyelven „táplálék-láncnak“ hívják.

Vegyük pl. az erdei kányát. Miért „erdei“? Mert erdőben él, mert itt van legfontosabb tápláléka: az erdei mókus. És miért él a mókus erdőben? Mert csak az erdőben leli ő is az élelmet. Egyszer a tudósok felbontották egy mókus gyomrát, hogy megállapítsák az erdei mókus étlapját. Nagyon érdekes tapasztalatra bukkantak: gomba és fenyőmag a mókus kosztja. Itt a lánc a következő: kánya—mókus—gomba—fenyőmag. De ezt a láncot meg lehet hosszabbítani: a gomba életéhez elengedhetetlen a fű, rothadt falevél és a moha. Tehát mos már a moha is beletartozik abba a táplálék-láncba, amibe a kánya és a mókus. Ezek az állatok nem táplálkoznak mohával és rothadt falevelekkel, mégis összetartoznak.

A földtekén nem csak erdők, hanem sivatagok, hegyek völgyek, tengerek, folyók és tavak is vannak. A világon kb. egy millió fajta állat van, minden állat abban a környezetben él, amelyhez hozzáidomult, hozzáalkalmazkodott. Egyes állatok az erdőben, mások pedig a tengerben élnek. Egyesek nem bírják elviselni a világosságot, mások nem szeretik a sötétet. Vannak,

amelyek a száraz meleg homokba, és vannak amelyek a mocsárba fészkelnek és ott érzik jól magukat. A hal szárazon, a szárazföldi állat a vízben nem tud megélni. Nincsen a világon egy hely, ahol ne volnának élőlények — ahol nem élhet az egyik, megél a másik. Mindegyik csak azt a helyet tekintheti hazájának, amelyet megszokott, amelyhez hozzáidomult. Próbáljátok meg a jegesmedvét trópusi erdőbe telepíteni. Megfullad a hőségtől, mert bundáját nem tudja levetni. Az elefánt pedig megfagyna a sarki hóban, — hiszen ruhátlanul, meztelenül jár, amint illik is a meleg fürdőben.

De miféle élőlény az ember? Sivatagi, erdei vagy hegyi? Mondhatjuk-e valakire, hogy „erdei ember” vagy „hegyi ember”? Persze, hogy nem mondhatjuk, hiszen az ember mindenütt megélhet. Nem igen van a földön hely, ahol ne volna ember. Papania és társai kilenc hónapig éltek a jégtáblán — ha a legforróbb égő erdeiben lett volna dolguk, azt ugyan ilyen eredménnyel végezték volna el.

Az ember mindenhová eljutott: a hegycsúcsokra és a tenger fenekére, a Szahara sivatagába és az északi sarkra, a föld gyomrába és a sztratoszférába.

De ez nem volt lehetséges, amíg az ember nem volt ennyire szabad és erős.

Találkozás az ősökkel

Több millió évvel ezelőtt a mai tölgyfa-, fenyő- és bükkfaerdők helyén egészen másféle fák, állatok és füvek voltak. A terebélyes tölgyek piciny törpék voltak a gigantikus mamut-fához képest. A növényzet alakra és összetételre nézve fantasztikus volt. Az óriás-virágok és az élőlevelű fák ágai között gyönyörűtollú madarak röpködtek, az ágakon majmok hintáztak és mászkáltak, mintha csak hídon mennének. A fiókákat magukhoz szorongatva szájukba gyömöszölték a megesodált gyümölcsöt. A nagyobbacskaik az anyjuk lábát kapdossák, az öreg szőrös majom ügyesen kúszik fel a fa törzsén, az egész csapat pedig utána rohan. Miféle majmok ezek. Ilyet egyet sem látni a mai állatkertekben. Ez a majomfajta közös őse az embernek, a csimpánz-majomnak és a gorillának. Az őseinkkel találkoztunk! A mi őünk is az erdő felső emeleteinek lakója volt. A husz-harminc méter magasságú fák ágain, mint a hidakon és erkélyeken járkáltak a jövődöbéli emberek.

Az ember nem szívesen emlegeti a szegény rokonokat. Ha lehet, le is tagadja a velük való összetartozást. Amikor az emberféle majom elhagyta a trópusi erdőt legközelebbi rokonai — a gorilla, csimpánz, orangután és a gibbon — továbbra is az erdőben maradtak. Vannak ma is emberek, akik rágalmazásnak tartanak minden arravaló célzást, hogy a csimpánzzal közös nagymamájuk van. Nem régen még bíróság elé állították azt a tanítót, aki a gyerekeknek azt merészelt mondani, hogy az emberrokonságban van a majommal. A bíróság így ítélkezett: Nem vagyunk majmok és nem is akarunk majmok lenni. A szegény tanító, aki nem is akarta a szamarákat majmokká változtatni, csodálkozott a reá zúduló vádak zuhatagán és amikor a százdol-

láros büntetést kiszabták, azt gondolta magában, hogy nemsokára azért is megbüntethetik, hogy az egyszeregyet tanítja. Kötetekre menő bizonyítékot lehetne felhozni arra nézve, hogy az ember és a majom között közeli rokonság áll fenn, de szükségtelen ez mindenkinek, aki csak egy óráig is álldogált az állatkertben a csimpánz és az orangután ketrece előtt.

A nagybácsi és a nagyméni

Pár év előtt a Leningrád melletti Pavlovo község nagy laboratóriumába két csimpánzt szállítottak be: Rózát és Rafaelt, az afrikai erdők két öreg lakóját. Bár a szegény rokont nem szokás épp a legtisztább szobába beköltöztetni, Pavlov, a természettudományok agg tudósa kétszobás összkomfortos lakást bocsájtott a vendégek rendelkezésére: hálószoza, ebédlő, fürdőszoba, játékszoba és dolgozószoba. A hálószobában kényelmes ágyak, gyönyörű éjjeli szekrényekkel, — az ebédlőben fehér abroszos asztal, a polcokon különféle élelmiszerek és nyalánkságok. Semmi sem jutatta az ember eszébe, hogy nem emberek, hanem majmok a lakói e kellemes lakásnak. Ebéd idején rendes teríték, kés-villa-kanál került az asztalra. Éjjelre a hálószobában felbontották az ágyakat és felrázták a párnákat. Igaz, a vendégek néha nem viselkedtek úgy, ahogy illik: ebéd közben, letéve a kanalat egyszerűen kiitták a tányérból a kompótot, alvás előtt pedig a helyett, hogy a fejüket helyezték volna a párnákra, a párnákat tették a fejükre. Róza és Rafael nem viselkedtek úgy mint az emberek — de majdnem úgy mint az emberek. Róza pl. ügyesen kezelte a kulcsozomót, amelyet előzőleg az őrzéséből csemt el. Ovatosan a háta mögé lopódzott, váratlanul a zsebébe nyúlt — egy pillanat és máris az ebédlő szekrény zárába dugdosta egymásután a kulcsokat. A szekrény ablakán keresztül kísértésszerűen sárgultak a befőttek. Egy csavarintás a kulccsal és máris Róza kezében van a zsákmányolt elemőzsia. És Rafael? Csak láttatok volna tanulás közben. A tanszer egy barackkal megrakott vödör és több, különböző nagyságú kocka volt. A legnagyobb akkora mint egy szék, a legkisebb mint egy sámli. A barackkal telt vödör fönt a magasban, a menyezeten lóg. A föladat: elérni a vödört és kilopni az izletes, illatos barackot. Kezdetben sehogysem tudta ezt megoldani. Hazájában a jó gyümölcsöt az ágakon kapaszkodva könnyűszerrel meg lehetett közelíteni — itt azonban semmiféle ág nem vezetett a gyümölcsig. A kockákon kívül semmi sem volt, amire föl lehetne állni. Össze-vissza forgatva a kockákat, rájött, hogy ha egymásra rakja azokat, nem lesz a karack már olyan megközelíthetetlen, de ha a legnagyobb kockára hág is, akkor sem éri el, amit szeretne. Lassanként összerakta a kocka-hegyet. De ez nem volt könnyű dolog: Hiszen a kockákat akárhogy nem lehetett összerakni, be kellett tartani a sorrendet: előbb a legnagyobb, azután a kisebb és így tovább. Hányszor megtörtént, hogy ezt a fontos építkezési szabályt nem tartotta be! A kisebb kockára rakta a nagyot és az egész építmény — Raffaellel együtt — veszedelmesen ingadozott. Úgy látszott, hogy az építmény minden pillanatban ledőlhet — de erre nem került sor — Raffael ügyes volt „mint egy majom“. Végre is sikerült: a kockákat

számszerint összerakta, mintha elolvasta volna rajtuk a számolást. Elérvén a vödröt már ott, a kockák hegyén majszolni kezdett a nagy fáradsággal kiérdemelt zsákmányból.

Melyik állat tudna még ennyire emberien viselkedni? Elképzelhető a kutya, amint kockákból hegyet rak? Nem. Pedig a kutya okos állat!

Ha Rafaelt nézed, hogyan csinálja azt amit csinál, elbűvöl az emberhez való hasonlatosság. Felemelte a kockát, vállára tette és oda viszi a többihez. A kocka nem akar megmaradni. Leteszi a földre, ráül és mintha gondolkozna. Megpihen és újra munkához lát — helyrehozza az elkövetett hibát.

(Folytatása következik)

Kivonatolta: K. F.

A tengeri háború első éve

A szeptembertől szeptemberig (1939—40) terjedő első háború év tengeri fegyvertényeit két szakaszra osztva tárgyalhatjuk. Az első szakasz 1939 szeptemberétől 1940 áprilisáig, a második 1940 áprilisától augusztus végéig tartott.

Az angol és francia tengerészet, amelynek túlnyomó fölénye a német tengeri haderő fölött általánosan ismert, elsősorban arra törekedett az első szakaszban, hogy elzárja Németországot az oceánoktól, Csakugyan meg is bénította Németország ellátását, habár teljesen nem zárta el a külvilágtól. Míg az angol-francia tengeri haderő feltartóztatta a német kikötők felé tartó hajókat és elkobozta rakományait, a német hadiflotta ellenfelének tengeri útvonalait igyekezett megszakítani. Eszközei leginkább a tenger-alattjárók és aknahálózatok voltak, de felhasználta kisebb mértékben e célra más hajóit és repülőgépeit is. A korlátlan tenger-alatti háború kimondásával a német tengeri hadvezetőség egyrészt arra kényszerítette az angolokat, hogy felfegyverezzék — hadihajókká alakítsák — kereskedelmi hajóikat is, másrészt viszont a konvojok (hadihajó-kiséret fedezete alatt haladó kereskedelmi hajók karavánja) megszervezésének óriási feladatára is kényszerítette őket. Felfegyverzték az angolok összes kikötőiket is és betanították az ágyúkezelésre kereskedelmi hajóik legénységét is. Már a háború negyedik hónapjában 1800 kereskedelmi hajó volt felfegyverezve. Az őrzőszolgálatba bevonták a kisebb hadihajók mellett a halászbárkákat is. Mindamellett bár ilyen módon nagyszámú tengeralattjárót vetettek ki az angolok az ellenséges hajók soraiból, nem értek el nagyobb eredményeket, mert az elsüllyesztett tengeralattjárókat a német ipar sorozatos gyártással könnyen pótolhatja és megsokszorozhatja.

Az aknaövek létesítésére a németek úgy tengeralattjáróikat, mint repülőgépeiket is felhasználták, viszont ezek semlegesítésére az angolok nagyszámú kisebb hadihajót és 700 halászbárkát szerveztek be. A német segédcirkálók (felfegyverzett kereskedelmi

hajók. Híresek voltak 1914—18-ban az Emden, Möre, Wolf) eddig nem sok gondot okoztak a messzi oceánokon az angoloknak és ugyanezt mondhatjuk a „zsebhadihajókról“ is. Az első időszakban a tenger fölött cirkáló repülőgépek még nem játszottak fontosabb szerepet.

Nagyon nehéz feladat annak pontos megállapítása, hogy milyen eredményekkel járt a tengeri háború az első szakaszban. Hiszen az angol és német jelentések között épen ezen a ponton óriásiak a különbségek. Az angol hivatalos jelentés a háború első 5 és fél hónapjára 1,065.000 tonna elvesztéséről ad hírt. A németek ezt a veszteséget viszont 1,810.315 tonnára becsülik. A hajók jellegére nézve még nagyobb ellentétek mutatkoznak e jelentésekben. Amerikai források 1,212.000 tonna angol hajó veszteségről értesítenek. Viszont angol jelentés szerint csak 200.000 tonna hajóür a *tiszta veszteség* ez időben: a többi a gyárak új építései kipótolták. Ez a veszteség pedig, szerintük, jelentéktelen, ha összehasonlítjuk a 21 millió tonnát kitevő angol hajóürrel, vagy akár csak a 18 millió tonnát kitevő oceáni hajóürrel is. Szerintük a kereskedelem a hajóvesztés miatt alig bémúlt meg, hiszen a *behozatal csak egy ötöddel esett*, míg a kivitel megmaradt a háborúelőtti színvonalon.

A hadihajók elleni ténykedésben a kezdeményezés a németek kezében volt ez időben, de nem nagy kárt okoztak az angol hadihajóparkban. Elsülyesztették a „Koredzsosz“ repülőanyahajót, a „Rojal Ok“ páncélos csatahajót és veszélyeztették Skapa Fló hadikikötőt. Viszont ezt a kikötőt az angolok rövid időre kiürítették, megerősítették és továbbra is fő bázisul használják. Az elsülyesztett kisebb egységek között 6 torpedórombolót és „nagyobb-számú“ kisebb hadihajót ismert be erre az időre az angol hadijelentés.

A hagyományos angol harcmód a más, a kis államok háborúba-vonása és maga helyett a *harcérrre küldése* a mostani tengeri háború folyamán is érvényre jutott. Különösen a skandináv államokra gyakorolt Anglia nagy nyomást abban az irányban, hogy szakítsák meg kereskedelmi kapcsolataikat Németországgal. Elsősorban persze a svéd vasról volt itt szó, hiszen a német szűkséget felét Svédország szolgáltatta. Anglia meg akarta vonni Svédországtól a szénszolgáltatást, de Németország átvette a svéd szénellátó szerepét és így továbbra is megkaphatta a svéd vasat. Anglia rákényszerítette a kis államok hajóit, hogy hadihajóinak védelme alatt továbbra is bejárjanak kikötőibe: ami annyit jelentett, hogy a kis államok — háborúba sodródnak az angol érdekek védelmében.

Ilyen úton-módon következett be a tengeri háború második szakasza, amely a katonailag fontos pontok birtoklásáért indult meg az Atlanti oceán parjain az angolok és németek között. Ez a szakasz április 8-tól június közepéig tartott. Április 8-án Anglia bejelentette, hogy a norvég partvidék egyes részeit aknákkal elzárták a forgalom elől. Ez az elzárás a *svéd vasérc Németországba szállítása* ellen irányult, és pedig elsősorban Narvik norvég ki-

kötő ellen, amely az érc kivételnek vagy 60%-át bonyolította le (5 és fél mil. tonna legjobb minőségű érc).

Viszont a német hadvezetőség már jóelőre felkészült erre az eshetőségre. Erre megvoltak a nyomós okai. A svéd vas és más nyersanyag-behozatal biztosításán kívül biztosítani akarta magát az ellen is, hogy északról is megtámadhassák, ha Anglia elérné célját s a skandináv államokat bevonná a háborúba. De a védelmi célon túl ott volt a távolabbi támadási haditervek bázisa is: a skandináv terület előnyösebb helyzetbe hozza a német tengeri és légi haderőt az angol szigetek elleni támadás során.

A skandináv támadásban szervesen együttműködött a szárazföldi és légi haderővel a hadihajópark és a kereskedelmi flotta is. Április 9-én megszállják a németek Dániát s az összes fontosabb norvég kikötőket Oslótól Narvikig. Az angolok számítottak a német támadásra — de csak Dánia és Délnorvégia ellen! *A trondheimi és narviki partraszállás meglepte őket.* A szállítást kisszámú hadihajó védelme alatt kereskedelmi hajók bonyolították le kivéve Narvik távolfekvő kikötőjét, ahova hadihajók szállították a katonaságot és hadianyagot: ideirányították a két sorhajót, néhány könnyű és nehéz cirkálót és kb. 10 torpedórombolót. Ezek a hajók 24 órán át teljes gőzzel haladtak céljuk felé. A nagy hajók azután sikeresen visszatértek, a torpedórombolók azonban elfogyasztották minden üzemanyagukat (a kis torpedóromboló nem vihette magával a visszatérésre is elegendő üzemanyagot), a narviki öbölbe kényszerültek — és itt elpusztították őket a később érkező angol hadihajók.

A fontos repülőtereket is azonnal lefoglalták a németek nagyszámú repülőgép-csoportjai. Mindez főleg a hajópark sikere volt. Április 7-én az angolok már értesültek a német megmozdulásról. Április 8-án és 9-én megindultak már az angol hajók is és pedig két csoportra osztva. Az egyik délen helyezkedett el, hogy elvágja a visszatérés útját, a másik Narvik ellen indult. Délen egyes hajók és repülők elkeseredett harca kezdődött meg. Az angol hajók csoportjai külön-külön is erősebbek voltak a teljes német tengeri haderőnél, a déli csoport mégis visszavonult. Április 11-én megkezdődött a narviki tengeri csata az angol hajók és azt ottrekedt német rombolók között (amelyek elvesztek).

A skandináv csata német stratégiai győzelmet jelentett, de oly győzelmet, amelyet rettentő veszteségek árán értek el a németek. Szinte azt lehetne mondani, megszerezték a fontos tengeri hadászati kiinduló pontokat (bázisokat) — de hajók nélkül maradtak és így a szerzett előnyt nem használhatták ki. A német hadvezetőség is beismerte két cirkáló elvesztését. Az angolok 4 cirkálóról tudnak számos romboló és tengeralattjáró mellett. A norvégek csatahajók elvesztését is hírül adták. De a hadihajók mellett elsüllyedt 12 szállítóhajó is.

Április 11-én az angolok megszállták a dán Farör szigeteket, amit később Island megszállása követett. *Skapa Fló—Farör—Island hadászati háromszöge fontos angol tengeri bázis Európa és Amerika között, amely biztosítja az amerikai szállítmányokat.*

Ezután az angolok arra törekedtek, hogy biztosítsák hajóikkal csapataik partraszállását Norvégiában, meg hogy elvágják az összeköttetést Németország és Skandinávia között és megakadályozzák az utánpótlást.

E célból kihirdették a tengerszorosok aknákkal való elzárását Skagerrak—Kategatt—Belt), de tekintve, hogy az elzárás felületes volt, propagandajellegű csupán, az aknaöv nem teljesítette feladatát. A repülőátadások nagyobb sikerrel jártak: elsüllyesztettek néhány szállítóhajót, összesen vagy huszat. Április 15—17-én partraszállottak az angol csapatok Norvégiában — kisebb, inkább halászkikötőkben. Vagy 10—12.000 rosszul felfegyverzett és rosszul begyakorolt katonáról volt itt szó: a finn expedíció még fel nem oszlattott csoportjáról, amelyek nem vehették fel a harcot a tízszer nagyobb kitűnő német katonasággal. *Céljuk nem is a harc volt — inkább a kedvöntés a norvégekbe, a norvégek megnyerése a németek elleni háborúra.* Így azután május 2—3-án behajózták e csapatokat és visszavitték Angliába.

Németország győzött: megszállta Dániát és Norvégiát. De a *dán és norvég hajók* legnagyobb része angol kézre jutott, annak dacára, hogy az angolok május végén Narvikot is kiürítették. Előbb azonban tönkretették a kikötőt és vasutvonalat úgyhogy jó *időre kérdéssé tették a narviki német vas-szállítmányokat.* Viszont Narvik kiürítése közben elvesztették az angolok a „Glorios” anyahajót 2 rombolóval egy szállítóhajóval és egy ciszternahajóval együtt.

A két hónapig tartó skandináv háború folyamán az angolok — saját bevallásuk szerint — *1 anyahajót, 2 cirkálót, 11 torpedórombolót és 4 tengeralattjárót vesztek.* A németek viszont — szintén saját jelentésük szerint — *3 cirkálót, 11 rombolót, 1 torpedóhajót, 6 tengeralattjárót és 15 kisebb, vagy segédhajót vesztek.* Az ellenséges jelentéseket nem vesszük itt tekintetbe: ezek a propaganda céljai szolgálgják. Magukat a pusztá számokat is véve alapul nagyobbak a német veszteségek, de ha a veszteséget a meglévő hajóegységekhez viszonyítjuk, akkor tűnik csak igazán ki a német veszteség aránytalansága: *meglévő hajóegységeik egy harmadát vesztek el* ugyanis a németek, míg az angolok hajóegységeiknek csupán kis töredékét.

De a németek elérték céljukat. Ez viszont az angolokat arra készítette, hogy fokozottabban ellenőrizzék a norvég partokat. Mégis az angol tengeri haderő aránytalan fölénye nem akadályozhatta meg a németek hatalmas szárazföldi sikereit. Belgiumban, Hollandiában és Franciaországban. Nem akadályozhatta meg, *haderő fölénye lehetővé tette a Dunquerquei sikert* (Dünkirchen). mert nem kísérte hasonló szárazföldi fölény. Ellenben a *tengeri Körülbelül 400 ezer katonát szállítottak át az angol hajók e kikötőből Angliába, megmentve őket a haláltól, vagy fogságbaeséstől.* Hiába támadták a kikötőt a német hajók, repülőgépek és szárazföldi útegek. Ebben a vállalkozásban angol részről 222 *hadihajó* és 650 *kereskedelmi* és halászhajó, francia részről 100 *hadihajó* és 200 *kereskedelmi* és halászhajó vett részt. Angol-francia részről a következő *veszteségeket* ismerték be: 15 *romboló* és 24 *kisebb hadi-*

hajó. A 400 ezer emberből csupán 30 ezer veszett el. Igaz, hogy minden hadianyagot a németekre hagytak a kiürítés során, de maga a 370 ezer ember áthajózása a súlyos helyzetben olyan hatalmas eredmény volt, amelyet csak a tengeri haderő fölénye tett lehetővé.

Másrészről a németek április 8-ika és június 25-ike között *birtokukba vették az egész Atlanti tengerpartot* az északi sarkkörtől a francia—spanyol határig. Ez óriási módon fokozta a németek ütőerejét Anglia ellen, hiszen kezükbe juttatott minden tengeri bázist és repülőteret Angliától keletre. A kiindulópontok, bázisok német kézen voltak most, de e pontok *kihasználásához hiányzott a tengeri hadereje*. Habár Franciaország hadereje most már nem is játszott szerepet a tengeren sem, viszont az olasz tengeri haderő a német hajóparkot erősítette, az *angolok még mindig megtartották nyomasztó fölényüket* a tengeren: úgy az Atlanti óceánon, mind a Földközi tengeren is. Az angolok a zárlatot (blokádot) kiterjesztették most a németek által elfoglalt területekre is, viszont ők maguk fokozták tengeri kereskedelmi forgalmukat különösen az Amerikai Egyesült Államokkal, ahonnan hadihajókat és repülőgépeket, hoztak át a tengeren más hadi- és nyersanyag mellett. De fokozódott a forgalom Anglia dominiumai, különösen Anglia és Kanada között is. Mindezt a tengeri fölény tette lehetővé. Nagy szerepet játszik itt persze a tengeri bázisok birtoklása is: Gibraltár, Málta, Szuez, Szingapur stb. mellé megszerezte Anglia most a fontos: Skapa-Fló—Farör-szigetek—Island hadászati háromszögét is.

A hadiipar is igyekszik pótolni a hiányokat. Csak példaképpen említjük fel, hogy annak dacára, hogy az első év folyamán 30 rombolót vesztett Anglia, mégis ugyanekkor több rombolója volt, mint a háború elején (185 a háború kezdetén). Hasonló a többi veszteségek aránya is: a 15 csatahajóból elvesztett 1. a 7 anyahajóból 2, a 62 cirkálóból 3 stb. 1500 segédhajót fegyvereztek fel, ebből csupán 58 sülyedt el. Mindezt az ipar és az amerikai szállítások könnyen kipótolják. Ugyanez áll a kereskedelmi flotta veszteségeire is, míg viszont a németek kevesebb hajót vesztettek, de ez hajóparkjuk sokkal nagyobb százalékát teszi ki (kereskedelmi parkjuk 4 millió tonából 1 milliót: 25%-ot vesztett.) A légi háború mindkét részről nagy károkat okozott a hadiiparban, de azt egyáltalán *nem bénította meg*.

A gyenge angol szárazföldi hadsereg nem akadályozhatta meg a német hadsereg szárazföldi sikereit; viszont a tengeri fölény eddig lehetetlenné tette a németek részére az angol szigetek megtámadását. A légifölény persze sokat tehet e téren is, de az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a légitámadás csak kisebb hadihajók ellen lehet eredményes: a nagy páncélos csatahajók ellenállanak a támadásoknak. (A „Radney“ és a „Scharnhorst“ esete.)

Olaszország hadbalépése nem érte váratlanul Angliát. Már előzőleg Alexandriában és Gibraltárban nagy tengeri haderőket koncentráltak. A franciák kilépése sem sokat változtatott a helyzeten. Továbbra is *ellenőrzi Anglia a Földközi tengert* és ezzel

alvágja Itáliát, Abessziniától is. Anglia használja, bár kisebb mértékben, a földközi-tengeri utakat továbbra is. Málta továbbra is áll Olaszország tözsomszédságában. Az olasz-angol háború elején 1 angol cirkáló süllyedt el. Esüllyedt viszont 3 olasz romboló és 14 tengeralattjáró. A július 3-iki tengeri ütközet során az olasz hajók — üldözve — bázisukra vonultak vissza. Július 19-én újból elsüllyedt 1 olasz cirkáló egy tengeri ütközet folyamán.

Az angolok mégis sötétnek látták a helyzetet a franciák veresége után, attól tartottak ugyanis, hogy az olasz — német szövetség felhasználhatja ellenük a francia hajók nagyobb egységeit. Igaz ugyan, hogy 2 csatahajó, 2 cirkáló, néhány tengeralattjáró, 8 romboló s több kisebb hadihajó még Alexandriában horgonyzott s hogy mindezeket az angolok azonnal lefoglalták. Viszont Orán mellett horgonyzott 4 csatahajó, 3 cirkáló és számos romboló s más kisebb hajó. Július 3-án az angol hajók Orán ellen vonultak fel s miután a francia parancsnok sem a németek elleni háború folytatásába és abba sem egyezett bele, hogy angol kikötőbe fusson be, vagy hogy elsüllyesse hajóit, az angolok megnyitották a tüzet és csupán a „Strasbourg“ csatahajó menekült meg, amelyhez azután csatlakozott a többi algiri kikötőkben horgonyzó hajó és befutottak a francia Tulon kikötőjébe. A dakari kikötőben az angolok szintén megsemmisítettek egy csatahajót. A Marokkóban és a Szt. Martinik szigetén horgonyzó francia csatahajókat az angolok elzárták a külvilágtól: blokirozták őket.

A Pireneusi-félsziget fontos hadászati kiindulási pont. Tengelybarát nagyobbik állama: Spanyolország, be is jelentette, hogy igényt formál Gibraltárra, de gazdasági helyzete, a polgárháború következményei lehetetlenné teszik, hogy beavatkozzon a háborúba. Hiszen 1.200.000 embert, lakosainak 5%-át veszette el a polgárháborúban és további 1 millió ember (újabb 5%) senyved a börtönökben. Anglia is igyekszik — hitelek és blokádenyhitések révén — semlegesíteni ezt az országot. Az Egyesült Államok lázasan fegyverkezik és szállit Angliának. Csak a 1940 júliusi törvény — az előbbi 1940—41-es terven túl és felül — újabb 3 anyahajót, 13 cirkálót, 30 rombolót, 22 tengeralattjárót stb. szavazott meg. A terv olyan flotta létesítése, amely minden ellenséges kombinációval felveheti a harcot. Az előzetes tervek mellett újabb 200 hajóegység építését határozták el július 22-én (1.325.000 tonna!) Ebből 7 a nagy csatahajó (a 10 építés alatt álló mellett), 6 az anyahajó stb. A tengerészeti repülőgépek számát akkor 15 ezerben állapították meg. 1940 júliusra esett a „pánamerikai“ határozat is, amely amerikai földet nem enged át nem-amerikai birtoklónak. Ez újabb háborús bázisokat biztosított az U. S. A. részére. Augusztusban Anglia át is engedte amerikai bázisait az U. S. A.-nak 50 rombolóért, amelyek a német tengeralattjárók ellen harcolnak már. Az U. S. A. Kanadával is egységet kötött a közös védelmet illetőleg. A szeptember 27-iki hármass paktum megkötése valószínűleg meg fogja gyorsítani az U. S. A. fegyverkezési tempóját és háborúba lépését. Az U. S. A. fő tengeri hadereje a Csendes óceánon áll és Japán ellen irányul a „gazdátlan-

ná vált" ázsiai francia és holland gyarmat „megvédésére“.

Az egyre inkább kiteljesedő második imperialista világháború a Szovjetuniót is arra bírja, hogy erősítse úgy szárazföldi és légi, mint tengeri haderejét is. A háború első éve bebizonyította a tengeri haderő fontosságát. Ezért egyre nagyobb jelentőséget nyer a Szovjeunió előtt az a feladat, hogy kiépítse és megerősítse tengerpartja védelmét: a tengeri és óceáni vörös flottát.

L. Ivanov

Gondolatok a világról és a természetről

A világot és a világban végbemenő jelenségeket teljes egészében meg lehet ismerni és meg lehet magyarázni. A természettudománynak a természet törvényeiről szóló tanai igazak, mert a tapasztalat és a gyakorlat igazolja. A világban nincsenek meg nem ismerhető dolgok, de vannak olyanok, amelyeket a tudomány és a gyakorlat még nem ismert meg, de a rendelkezésére álló erővel előbb-utóbb meg fogja ezeket is ismerni.

A természet összefüggő, egységes Egész, amelyben dolgok és a jelenségek szervesen egymáshoz kötöttek, függenek egymástól és feltételezik egymást. Ezekben a dolgokban és jelenségekben szakadatlan mozgás és változás, megújulás és fejlődés megy végbe. Mindig valami új csirázik és fejlődik, mindig valami régi pusztul és hal el.

A fejlődés folyamán a dolgokban és jelenségekben jelentéktelen és rejtett változások mennek végbe. Az ilyen változások nagy mennyisége megváltoztatja a dolgok és jelenségek formáját: minőséget. A változás pedig nem fokozatosan, hanem hirtelenül, váratlanul nyilvánul meg. Az átmenet, az egyik állapotból a másikba: ugrásszerű. Az átmenet hirtelen és váratlan, de nem véletlen! Törvényszerűen megy végbe, mint az észrevétlen és fokozatos mennyiségi változások felhalmozódásának végeredménye.

Egy jelenséget csak akkor foghatok fel helyesen, ha azt a környező más jelenségekkel való szakadatlan kapcsolatában, összekötöttségében és függőségében tanulmányozom. Ugyanakkor azonban szem előtt kell tartanom a változásait, keletkezését, fejlődését és kihalását is.

A fejlődés folyamata felfelé-haladó mozgás, a régi minőségi állapotból az új minőségi állapotba való áttérés. Ezért az egyszerűből összetett (komplikált) lesz, az alacsonyabbrendűből pedig magasabbrendű.

A világ a maga természete szerint anyag. A világban végbemenő különféle jelenségek a mozgó anyag különböző formáit hozzák létre. Az anyag állandóan mozgásban van. A világ az anyag mozgásának törvényei szerint fejlődik, nem pedig valamilyen „világföntartó szellem“ akaratára szerint.

Az ösztönök, érzések, képzetek és gondolatok forrása az anyag. Ezek az anyagnak olyan termékei, melyek fejlődésükben a főkéletesség magas fokát érték el. Az agy a gondolkodás szerve, a gondolat pedig az agy terméke. Ezért nem szabad a gondolkodást az anyagtól elválasztani.

G o n d o l a t o k 1 9 4 1 e l e j é n

Az eseményekben és fordulatokban gazdag, történelmi jelentőségű 1940-es esztendő már lezárult megettünk. Az állandóan robbanásig feszült másodpercek, percek, órák és napok, nevezetes dátumok már csak emlékeztünkben élnek. Egy ismeretlen, új esztendő határsorompói nyíltak meg előttünk. A végtelen és megfoghatatlan Idő egy újabb fejezetébe léptünk, hogy átvehessük szerepünket, amit a kor, a társadalmi fejlődés szükségszerűsége parancsolt ránk fellebbezhetetlenül. Mielőtt a nagy szerepléjászásába komolyan belekezednék, érdemes megállni egy pillanatra, érdemes számotvetni önmagunkkal, a jelennel, a jövővel.

Tűnjék bár egyesek szemében unalmasnak, megszokottnak vagy éppen nem kívánatosnak, gondolataink sorát mégis azzal nyitjuk meg, ami a legközvetlenebbül érinti ma az emberiséget: a háborúval. Már több, mint egy éve, hogy dúl az élet-halálharc. Katonabakancsok és csizmák tapodják az öreg föld vajúdó testét. Dörögnek a nehéz ütegek, ropognak a gépfegyverek, robbannak a súlyos bombák, gyúlnak ki és roskadnak össze a békés hajlékok. Ártatlan embereket, gyermekeket, nőket, aggastyánokat, betegeket temetnek maguk alá a sárkunyhók vagy paloták leomló falai. London és Berlin uccáin, Afrikában, a szkittyák kopár földjén, Hellasban, a filozófia és tudomány bölcsőjében, ahol Aristoteles és Platon fáradoztak a nagy emberi titkok megfejtésén és a Távolkeleten, a kardot és a vért mélységesen megvető nagy tanítómester, Konfucius földjén folyik a drága, meleg embervér... Errefelé még csend van, béke van... Az uccákon, a tereken békésen, dologtalanul vagy a munka lázában égve szaporán sietnek az emberek. Itt-ott még egy-egy derűs arcot is látni a tömegben; egy-egy trillázó kacagást is felfog még hallószervünk. De sok-sok sötét, gondterhes arcot is látunk és látjuk, mert meg kell látnunk, a felettünk gyülekező, báljós fellegeket és talpunk alatt érezzük a földbevájó üregeket, az oltalmat kínáló, dohos pincéket, a betonírozott óvóhelyeket, ahová rongyos életünket szaladunk majd menteni, ha megszólalnak a vészjelző szirénák és megjelennek fejtünk felett a halálmadarak, az ókori Ikarus konstrukciójának torz és félelmetes leszármazottjai.

Habár nem is vagyunk teljesen részesei a nagy kataklizmának, de szomorúan kell tapasztalnunk, hogy az események sodra már bennünket is magával ragadott. A háború vad orkánya egyelőre még tőlünk távol dühöng, de ez a távolság, úgy érezzük, egyre fogy, egyre kisebbedik. Mindennapi életünkben, megélhetési viszonyainkban szokatlanul nagy és furcsa változások jelentkeztek. Eleinte csak üres mende-mondának vettük a bekövetkezendő nyersanyaghiányról és egyéb közszükségleti cikkek hiányáról szóló híreket. Ma már azonban tudomásul kell vennünk azokat, mert szinte a szemünk előtt igazolódnak be egyik napról a másikra. A tüzelőanyag hiánya ma olyan kézzelfogható, amit gyengén fűtött vagy esetleg fűtetlen lakásunk igazol. A liszthiány, a cukorhiány, a petróleumhiány is valóság és letagadhatatlan.

szomorú valóság az árák rohamos emelkedése is, a munkanélküliség is, a fojtogató nyomor és nélkülözés is, amely ma az alsóbb néprétegek osztályrésze.

A mai háború a feladat és a kitűzött cél tekintetében egyedül áll a történelemben. Mintha ez a háború nem a piacokért, a gyarmatokért, a világhatalmat jelentő tengerek uralmáért, egyszerűen nem imperialista célokért folynék, hanem azt mondják és jószólják, hogy az általános európai újjárendezést egy új és igazságosabb világrend kiépítését van hivatva elősegíteni. Ez a háború fogja megdönteni, tesszik hozzá még nagybölcsen az ihletett próféták, az erőszak uralmát és vet véget örök időkre az egyenlőtlenségnek, a kis népek, nemzetek elnyomottságának.

Valóban jól hangzik ez így! Felszínesen nézve a dolgokat, nem találunk benne semmi kivetnivalót, sőt egyenesen felemlő gondolni arra, hogy a mai háború megindoklásául az általános emberi érdeket vették erkölcsi alapul, mentsegiül a tízezreket és százezreket kitevő hősi halottakért, felperzselt falvakért, lerombolt városokért. De álljunk csak meg itt! Vajjon az elmúlt világháborút, amely negyedszázad távlatából még ma is közvetlenül hat és az azt megelőző háborúkat nem hasonló jelszavakkal indították-e meg az egymással szemben álló és egymásra acsarkodó felek?! Vajjon nem hasonló szólamok és ígéretek közepette fenték-e már akkor is a szuronyokat, élesítették a kardokat és rohantak egymásnak a világ népei?!... És végül a bejósolt új és igazságosabb világrend a legyőzöttek harmoniátlan világrendje lett, amely arra volt jó, hogy újabb viszályoknak, újabb, látszólag világmegváltó, de lényegében hatalmi törekvéseknek legyen a forrása!...

Bármennyire igyekeznek is egyesek a mai háborút erkölcsileg, általános emberi szempontból alátámasztani és ezzel a körülötte felmerülő vitát feleslegessé tenni, a huszadik század civilizált emberének tudnia kell, hogy a mai nagy gazdasági és szellemi zűrzavarban nem feltétlenül a fegyvereké a döntő szó. Nem feltétlenül a rideg számítás és féktelen gyűlölködés az, ami a sajnó sebek fájdalmára enyhülést és végül gyógyulást hoz! Van más mód és lehetőség is arra, hogy az ember végre rátaláljon önmagára, hogy küldetésének célját és értelmét végre világosan felismerje és ez a béke őszinte szeretete, az építő munka feltétlen értékelése és akarása.

(1941. február)

Thurzó Lajos

.....

En úgy sajnálom a szerencsétleneket. Tudom, hogy az emberek, ha rendes körülmények között élnek, ha megbecsülik őket, ha van, akiben bízhatnak és akire számíthatnak, ha dolgozhatnak és nyugodtan élhetnek, jók és boldogok. Olyan kevés kell egy embernek ahhoz, hogy boldog legyen.

(Remenyik Zsigmond: Történet Brunóról . . .)

S z o m o r ú r i p o r t

A vasúti síneken túl, a „gödörökben“ — így nevezzük a községnek ezt a részét — két kis különálló falucska van. Az egyik körülbelül félkilométernyire van a vasutól, a másik meg közvetlenül a sínek tövében fekszik. E falucsák lakói a község legszegényebb emberei, akik csak hosszú évek koplalása és keserves robotja árán jutottak hozzá, hogy fölépíthessék szegényes házaikat. Tizenöt évvel ezelőtt kezdte a község ezt a földet fölparcellázni és kiosztani az építeni szándékozóknek. Akkor egészen száraz volt a föld, talajviznek nyoma sem volt. Hétévre rá, amikor már beépítették a kiosztott házhelyeket, tört föl először a talajvíz. Először csak gyöngén mutatkozott; később minden évben szaporodott. Az idén pedig még eddig nem tapasztalt erővel jelentkezett a talajvíz. A vályogból rakott és vertfalakat a vadvizek árja teljesen eláztatta s a házak egymásután dőltek össze. Az utcákat és kerteket is ellepte a víz. Sok helyen a szobákban is lefektetett szál deszkákon, meg téglakon járnak. Akinek van pénze téglára, az megpróbálja alárakni a falat, de már ez sem ér sokat, mert akkor a háznak a nehezebbik része lesüllyed a puha sárga talajba s úgy dől össze. A két faluban alig van ház, amelyben veszélyes ne volna a tartózkodás.

Egyik hétköznapi, borús, esős délután, amikor legjobban jött föl a víz, fölünk öt házzal arrébb lakó szomszédasszonyunk — özvegy napszámosasszony — szaladt át hozzánk sikoltozva. Menjünk, segítsünk neki megtámasztani a háza falát, mert le akar dőlni. Sietve kapkodtuk a kabátunkat s szaladtunk az öregasszony után. De már későn értünk oda. Rettenetes robajjal szemükláltára dőlt össze az épület. Az öregasszony jajgatva szaladgált a romok körül, sikongva tépdeste öszülő haját.

Mintha minden természeti erő összeesküdött volna az öregasszony ellen, az eső is megeredt. Mi a romok alatt maradt holmit akartuk menteni, de ő szikrázó szemmel elébünk állt.

— Nem! Hagyják! — kiáltott ránk dühödtt eszelőséggel. Nem baj, hadd vesszen minden, most már úgylis mindegy, csak annyi maradjon hogy egy koldústarisznyát készíthessek! . . .

Mégis nekiláttunk a fontosabb dolgok megmentésének míg az öregasszony tovább hadart:

— Az uram halála után huszonötévig dolgoztam éjt-nappalt egybevéve. Türem a nagyságos urak és asszonyok válogatott górombaságait. Sokszor köllött megalázkodnom, megtagadnom az igazamat, sokszor töltöttem heteket a mosóteknő mellett, alig aludva egy-két órát. Verejtékezve kuporgattam össze a dinárokat, hogy fölépíthessem magamnak ezt a rongyos viskót. Azt akartam, hogy öreg koromra ne kölljön más házám, más nyakán élnem. Huszonötévi keserves munka után teljesült a vágyam, fölépült a ház . . . A pénzcsekém mind elment az építkezésre. De újból neki fogtam a munkának, gondoltam, most már van miért. — Az öregasszony térdig fölhúzta a szoknyáját. — Nézzék a lábam! Milyen dagadt és visszeres, már alig bírok menni. Az orvos többször eltiltott a mun-

kától, de én mentem, dolgoztam, robotoltam, és mégis . . . Itt van . . . Hová jutottam . . . A házam összedőlt, koldussá lettem. Huszonöt-
évig kellett dolgoznom, hogy most a rongyaimból koldústarisz-
nyát varrhassek magamnak és méhessek házról-házra . . . Nem!
Nem dolgozok többet! Nem leszek senkinek a tányérmosója! A kap-
cája! Inkább koldulok! Jobb lett volna mindjárt avval kezdeni! . . .

Leborult a sáros romokra és úgy zókogott vigasztalhatatlanul. A
szomszédja alig tudta betuszkolni az öregasszonyt a belső szobá-
jukba, ahol a felesége vigasztalta és biztatta, hogy náluk jóideig el-
maradhat. Mi tovább dolgoztuk szótlanul a lim-lom összeszedésén és
kiszedtük a használható épületanyagot a romok alól.

Másnap egy rokonom háza dőlt össze a másik faluban. Amikor
meghallottam gyorsan elszettem hozzá, hogy a segítségére legyek.
Mire kiértem, már a válykokat pucolták és rakták egymásra, a
vikliket meg a szomszéd falához támasztották egymásmellé, sorjában.
Öt gyerek — kicsi nagy — segített az apjának a romlás eltakarí-
tásában. Az asszonyt sehohsem láttuk. Belebetegedett a szerencsétlen-
ségbe. Nem is csoda, a házat rengeteg koplalás és nélkülözés árán
tudták fölépíteni. Míg fiatalok voltak, a sok gyerek miatt nem me-
hettek semmire, később, amikor már egyszer összejött a pénz, az
asszony betegedett meg. A megtakarított összeg elment a patikára.
De nem csüggedtek, nagy erőfeszítéssel ujrakezdtek és három év
előtt felépítették a házat. Most romokban fekszik a sokévi verejték
észeskeveredett az elázott földdel. Sár lett belőle.

. . . Estig dolgoztunk. Aznap délután még három ház dőlt le.

Este szomorúan ballagtam hazafelé. Egész házsorok dőltek ösz-
sze. Az utcák tele vannak vályogdarabokkal és a tetőkről leomlott
náddal. Az emberek hurokolodnak. Ki a szomszédjához, ki a ro-
konához vagy ismerősehez. Egylovas parasztkocsik hordják a sze-
rencsétlenül jártak bútorait. Sokan szívesen is mennek, csakhogy ne
lássák a szerencsétlenség nyomait, a szenvedéseket. Fölnőtt férfiak
sírnak fájdalomukban, mint a gyerek. Hontalanná vált gyerekek
csatangolnak bámészkodva a leomlott uccasorok között, mutogat-
ják egymásnak, hogy melyik volt a házuk. A falut környező legelőt
is már teljesen ellepte a víz, alig lehet a városba eljutni. Messziről
úgy néz ki a falunk, mint egy lerombolt földvár.

Egy ledőlt ház előtt, az udvarban szétdobált holmik között is is-
merős arcot láttam. Bementem hozzá. Rámnézett, rég nem láttuk
egymást.

— A tied is . . . ? — kérdeztem.

— Az enyém is. — Bólintott szomorúan.

Gyerekkori cimborák vagyunk, együtt jártunk iskolába. Szinte
gyerekkorban nősült, egy kislánya is van. Az apja még a háború-
ban tűnt el. Édesanyjának volt valami kis öröksége. Ebből építet-
ték a házat. Édesanyjuk is itt lakott náluk. Most földél nélkül ma-
radtak. Pár szói kérdeztem a szerencsétlenség felől, majd elköszön-
tem tőlük.

A házak előtt személyvonat robog el. Az utasok az ablakon kir-

hajolva nézik a romokat. Arcukon nem látszik tisztán a megdöbbenés, mert gyorsan tovatűnnek.

Az újjalu lakói letekvéskor éppúgy, mint ébredéskor a kuta-
kat nézik. Most egy téglát jött föl a víz. Most meg háromat. Így
számogatják aggodó arccal a víz emelkedését. A házak áznak s
dőlnék össze egymásután. Az utcák pedig megtelnek sírással, pa-
naskodással. A víz meg csak jön, jön, jön . . .

(Staribecej, 1941 március)

Lengyel István

Küzdelem a tuberkulózis ellen

Davos neve ragyog tűndöklő magasságban, a tüdővész regé-
nyes pompájával, az örök hó és jég övében, elérhetetlenül, halvány
és halk fényben, csaknem az utópia határán, valószínűtlenül és vá-
lósággal már a regényszerűség Varázshegyén. Fájón és féltékenyen
élünk a valóság völgyében, távol a varázshegyek szikrázó, hős és
balzsamos napjától, a mélyben, az élet homályosabb oldalán, távol
a davosi hótól és légtől, távol Engadin csábos, virágos völgyétől,
akár a bünösök, akiket egy szigorú angyal minden kertből kiűzött.
Davosok és Engadinok emelkednek, mint mesékben az Üveghegy,
sikoshátú üvegfalú, járhatatlan üveghegy, ahova csak az elérhetet-
len kívánságok madarai járnak álmodni; Davosok és Engadinok
élnek és hogy élhetnek, olyan kezek munkáiból élhetnek, amelyek a
völgyek és szurdokok elkínzott, elhagyott kövei között pusztulnak,
kallódnak, halódnak.

Holott, ha más nem, legalább a davosi betegség, a tüdőbaj, a
„tbc.“ oly egyenrangú ellenfélként bánik el velem és veled, mintha
egy ismertlen planétáról szállna le, puha és fekete szárnyakon, a
pusztító sötét rém, olyan égi testről, ahol már minden kiegyenlítő-
dött s mintha nem volnának osztálykedvezmények még a tuberkuló-
zis lázas és légies útjain is.

A tébécé . . .

Nem is davosi betegség, nem. Hanem: népkór ez. A nép jól ismeri a halálrózsákat a fakó arcon, a csillogó szemet, az arcnak és mellkasnak ezt az aszályát, az aszkór mérgét, amely lassan öl és biztosan. A nép a hektikát ismeri és a vörös nyulat, a vért, ami csomósan, lassan jön fel a tüdőből és megtelik vele a száj és köpni kell, köpni sűrűn, undorral, félelemmel, reménytelenül.

Nem, nem, már nem reménytelenül. Reménnyel kell köpni a vért, ezt a különös folyadékot. Különös folyadék a vér, mondta hajdan egy nagy költő. Különös, igen, de az a különös, hogy a vér nem akar a szónak és fogalomnak titkos jelentésű és jelképes értelmében „vér“-ré válni, megsűrűsödni, frissült erővel és indulattal, hévvel és olvasztó, forró hővel gátat és hegyet emelni: feljutni a völgyből a davosi varázshegyre! Meghódítani az üveghegyet.

Hiszen a Varázshegy létezik, él és vár, csak el kell foglalni, de az ember vére még gyér és gyenge. Hanem a remény már gyúl a szemekben és tágul a beteg és fájó tüdő, ha az álmodozások, utópiák varázshegyei mögül látja az ember feltűnni a valóságnak vas-

ból és emberi energiából épült várait.

A tudomány él, egységes és mindenre kiterjedő, a tudománynak vannak eszközei, eszközei és lehetőségei. Miért marad hát el mégis az eredmény? A tudomány nem vonulhat el korlátok mögé se nem huzódhat meg örökké a davosok csucsain. A tudomány nem „művészet a művészetért“, társadalmi rendünk eszményi világának költőikék virága, — a tudománynak van gyakorlati célja. A tudomány nem önmagáért létező jelenség, valamilyen bölcséleti „maganvaló“. Az orvosi tudománynak bizonyára az a célja, hogy gyógyítson és ezenfelül a tudománynak a világ egy részében még azt is feladatul tették, hogy a betegséget megelőzze. Gyógyítani nem csak a davosi hegyen kell, hanem a macedoniai varázstalan hegyekben is és a pannóniai síkság posvárosaiban, Szlovéniában és Szibériában.

Szibériában már megkezdődött a davosi gyógymód. Szibériában, a szovjetek területén. Davost kiterjesztettek minden rétegre, mert a világ davosai azért vannak, hogy a föld embereire egyenrangúan hulljon a davosi napfény. A davosi napfény, amelyet a tudomány ma már ezerféle móddal tud alkalmazni, ha megvalósul olyan társadalmi rend, amely elismeri, hogy, ha a betegség nem ismer osztálykülönbséget, akkor a gyógymódok változataiban sem lehet különbséget tenni. A tuberkulózis nem ismer osztálykülönbséget, rangsort, elsőbbséget, faji alacsonyrendűséget, rangfokozatot, sarzsít vallási tekintetben — miért hát a megkülönböztetés a fegyvernemben, amellyel a különböző társadalmak ellenszögölnek a tbc.-nek.

A tudomány — ha van — azért van, hogy eszközeivel küzdjön a célerért. Az orvostudománynak célja a betegségek általános leküzdése, megelőzése, gyógyítása, megszüntetése.

A Szocialista Tanácsköztársaságok területén a többi között az orvosipolitikámnak is megszűnt osztálytudomány lenni*. Az osztálytalan társadalom együttesen küzd a legfélelmetesebb, a legnagyobb halálosági statisztikával hódító betegség ellen.

Az egész társadalom gyógyításának és a betegség megelőzésének kérdését a különböző országokban különféleképpen oldják meg. Ma már minden országban vannak intézmények, amelyek a tuberkulózis elleni küzdelemben hatékonyan közreműködnek. Azonban nem mindenütt alakultak megfelelő társadalmi nyomor leküzdésére irányuló intézkedések, hanem még mindig lehetetlen a tuberkulózis igazi fészkeinek kiirtása. Ezen alapon támaszra kell mutatnunk arra a mély erkölcsiségre, amelyet a szovjet intézkedéseket áthatja: a Szovjetunió egyik vezető orvosnője, a tudós E. J. Senderova, kiküldött rámutatójának rá a következő oldalúságára, amely egyedül már az életitvő gazdasági felállításától várja a tuberkulózis fészkeinek kiirtását: a tuberkulózis gyógyítása kétirányú: az élet gazdasági oldalán meg kell erősíteni az egészségügyi tudományos orvosi gyógykezelést.

A Szovjetunió miniszterbizottságának megfelelően látja el magas hivatásában a szovjet országok közötti kórosnak még annak beismerésétől is, hogy a tuberkulózis felállításának a kivételének.

Az életstandard, a máris felfutó válságok, alkoholizmus, élet-
* Az orvosi politikának a szovjet társaság „Savezu“ Hrvatska Naklada,
Zagreb, 1952. évi kiadásából fordított fordítás alapján.

mód, munkaidő, munkahely, a munka néme, a gyermekmunka — ezek azok a legfontosabb külső körülmények, amelyek elsősorban kerülnek szakvizsgálat alá a tuberkulózisnak, mint tömegbetegségnek leküzdésére irányuló harcban. A tuberkulózis nem egyéni betegség.

A tbc. elleni harc tekintetében a tudományos alap miben sem különbözik a SSSR, és egyéb államok között. Hanem a tudományos elvek alkalmazása nem ugyanaz az SSSR-ben, mint másutt. És ebben van mindennek nyitja és magyarázata.

A Szovjetunióban mindent elkövetnek, hogy az életstandardot az összlakosságot illetően egyformán emeljék. A mi jelképes példánkban: az életszínvonal a völgyből elindul — minden téren, minden vonatkozásban elindul — Davos felé.

Az államnak elsőrendű feladatává lett az egész lakosság általános gazdasági jólétéről és teljes egészségéről gondoskodni. *Egyidejűleg kétirányú mozgása van az állami gondoskodásnak: a jólét emelni, hogy a tuberkulózis nyomorgócokat ne találhasson, ahová a rombolás bacillusait elhintse, illetve ahol a gazdasági leromlás folytán előállott gyengébb ellenállású szervezet megtámadott gócait kiterjeszthesse és veszélyeztesse.* Másfelől társadalmi-egészségügyi intézkedéseknek egész sorozatát építi ki — a szociális gondoskodás áldásos hierarchiáját — ahol az egész társadalom beteg tagjai fölött féltő gondnal és szeretettel őrködik, hogy egészségesen térhessenek vissza a társadalomba.

1937-ben a Szovjet Egészségügyi Népbiztossága törvényjavaslatot készített a tuberkulózis elleni küzdelem szervezetére vonatkozóan. A javaslatot külön bizottság dolgozta ki, egy egységes törvényt akartak hozni, amely az egész Unióra kiterjed és a legújabb tudományos kutatások eredményein alapul. A törvény fő jellemvonása — egyben minden szovjet intézkedésre jellemző — a különös gondoskodás a gyerekekről. A törvény kötelezővé teszi a tuberkulotikus megbetegedések hivatalos bejelentését. Az ellenőrzés lehetővé teszi a hathatósabb ápolást és a betegség terjedésének megakadályozását. A törvény nyolc fejezetben, 51 szakaszban a szociális gondoskodás, ápolás, nevelés olyan gazdagságát nyújtja, ami másutt, nem szocialista államban elképzelhetetlen, mert megvalósíthatatlan.

Tilos a nyílt tüdőbajosoknak gyermekek közelében foglalkozni, tilos az élelmiszeriparban dolgozó betegnek tovább dolgozni. Tilos —?

Ezt a tiltó rendelkezést kiadhatná egy nem szocialista rendű állam is. De ki gondoskodna a beteg ember további anyagi fennmaradásáról?

A Szovjet más, könnyebb foglalkozásra neveli a beteget, amelyet hogy gondoskodik gyógyíttatásáról, segílyt ad a betegség tartamára, egyéb járulékot ad, ösztöndíjat, amíg egy könnyű foglalkozási ágat el nem sajátít. A Szovjet tehát eltiltja a munkától, nehogy önmagára és másra veszélyessé váljék.

A legszembeötlőbb, legtanulságosabb és a munkásjóléti intézmények sorában első helyen álló szovjetújítás: a vállalatok mellett működő diszpanzer. A vállalat egészségügyi állomásával karöltve dol-

gozik a tuberkulotikus diszpanzer. Tehát a tuberkulózis, mint fertőző betegség külön osztályt kap, minden nagyobb kerülethez tartozó gyáripari vállalat betegeiről lajstromot vezet, ilyen módon lehetővé válik a tbc. korai felismerése és az idejekorán nyújtott gyógykezelés. A diszpanzer profilaktikusan, vagyis megelőző módszerrel működik. Megelőzi a betegség tovább terjedését, ami egy gyár vagy kolhoz területén súlyosabb következményekkel járhat. A betegek az egészségesektől elkülönített helyen tartózkodnak. Nem tévesztik szem elől a tuberkulotikus betegeknek oly fontos lelki gyógymódot sem, valamint azt sem, hogy az egészségesek között ne jelentkeznek a fiziofobia, a félelem a tüdőbajtól.

Sajnos, nincs helyünk arra, hogy a szociális gondoskodás valamennyi ágát és területét, ha vázlatosan is, érintsük. Csak rámutatni kívánunk azokra az intézkedésekre, amelyek a Szovjetben e téren megvalósultak és ezáltal e tekintetben a szovjetállamot a Nyugat műveltebb nemzetei fölé emelték, mert Nyugat ismeri Davost — de ismeri a tbc. telepeit, a nyomort is, ami ellen dilettáns, avatag és elégtelen eszközeivel hiába küzd, mert ugyan mitevő lenne egy tüdővesztes földművessel, ha nincs módjában, más, könnyebb foglalkozáshoz juttatni, vagy szanatóriumba utalni. Az egyedüli gyógymód tehát, mint eddig láttuk, kettős: anyagilag felemelni az embert és a jólétet állandóan fokozni, az orvosi gyógykezeléssel együttesen és egyúttal, ez egyúttal megelőző gyógymód is. A kettő együttes alkalmazása biztosítja a gyógyulást — vagyis nem csak a betegnek javulására, hanem a társadalom többi tagjainak megóvására is. Az eddigiekből világosan következik, hogy a mai helyzetben egyedül egy szocialista állam alkalmas és képes a tudomány vívmányainak megfelelően berendezkedni és élni, vagyis mindenkire eljuttatni a tudományt, mint eredményt.

A Szovjet eredményesen folytatja a harcot a tuberkulózissal a falun is. Vannak falusi kórházak és ezek mellett ugynevezett tuberkulotikus *pontok*. Ezek a tüdőgondozókhoz hasonló intézmények, amelyek sejtákat „jacsejkákat“ alakítanak, egészségügyi előadásokat tartanak, a betegeket felvilágosítják, megfigyelőbe utalják stb. A kolhozok területén a tbc.-és betegek számára külön ház „tubizba“ áll rendelkezésre. A falu általános kulturális haladásával kapcsolatban mind könnyebbé válik a tuberkulózis elleni küzdelem. A Szovjetunió elsőrendű gondjai közé tartozik olyan orvosi káder nevelése, amely a falvak egészségügyi szolgálatában áll. Hogy a Szovjetnek ez a terve is a megvalósulás útján halad, bizonyítja az a tény, hogy az 1939. évben több, mint 4000 orvos telepedett meg a faluban. Ma már építenek kórházakat falvakat is, amelyek nem ritkán 100 ágygal rendelkeznek. Európának melyik művelt állama dicsekedhet falusi kórházzal? Igaz, hogy a Szovjet területén is aránylag kevesebb orvos tartózkodik faluban, mint városban, de a Szovjet már a legjobb úton halad, hogy ez a visszasság teljesen eltűnjön az országban.

A felszabadított nemzetiségek nagy országában — ezt külön nem is kell említeni — minden „kisebbség“ az „államalkotó“ néppel egy-

formán részesedik mindazokban az egészségügyi intézkedésekben, amelyek elvben és valóságban fennálnak.

A felszabadult nép már a forradalomban hozzálátott a legsúlyosabb népbetegség elleni küzdelem minél hatékonyabb fegyvereinek meghódítására. Már 1918-ban megalakult az Egészségügyi Népbiztoság tuberkulózis elleni osztálya. Kezdetben 4 tüdőgondozó működött az egész űrszágban. Húsz év multán 1150 diszpanzer látja el nehéz feladatát, megalakultak az *éjszakai szanatóriumok*, napközi otthonok tüdőbetegek számára, tbc.-és gyermekek játszóterei, diétás konyhák és egész sora egyéb egészségügyi intézményeknek, amelyek a tüdővész ellen veszik fel a harcot.

Diszpanzerek vannak városokban és falvakban egyaránt. Első feladata megállapítani a tuberkulóziist. Tanulmányoznia a tájat, a jelenkező megbetegedések szociális okait kutatni a vidék népmozgalmi, egészségügyi, gazdasági helyzetét. Feladatukból következik, hogy élénk összeköttetésben vannak a körzet orvosi, szociális intézményeivel, amelyek a munkájában segítik. A diszpanzer a betegség megfigyelésére szorítkozik és szükség szerint utalja a beteget napközi otthonba, éjszakai szanatóriumba, kórházba, fürdőbe.

Éjszakai szanatórium — ilyen nincs Európa egyéb országaiban. Ide azok a betegek kerülnek, akik munkaképesek és mint ilyenek nappal dolgoznak, de megrongált egészségi állapotuk miatt ápolásra szorulnak. Napi munkája után ide tér a beteg, ahol este orvosi ápolásban részesül, fekvő kúrárt tart és utasítást kap gyógyulás utáni életmódjára vonatkozóan:

A napközi otthonokba azok jutnak, akiknek állapota nem engedi meg a munkát, de nem olyan súlyos a betegségük, hogy szanatóriumi ápolásra volna szükségük. Itt a lakóházaknál sokkal higiénikusabb helyen tartózkodnak a betegek. Legtöbbsnyire beteg gyermekeket utalnak a napközi otthonokba.

Szanatóriumba a kigyógyítható betegek kerülnek, akiknek azonban már szükséges az állandó gyógykezelés, esetleg műtéti beavatkozás. A Szovjetben kétféle szanatórium van: az egyikben a nyílt, a másikban a zárt tüdőbetegek ápolása történik.

A szanatóriumi kezeléshez tartozik — a dolgozók országáról van szó — a betegek nevelése a munkához való visszatérésre.

Végül: a súlyos esetek számára fennállnak a kórházak, kizárólag tüdőbetegek részére, vagy a tüdőosztállyal bíró kórházak.

A tervgazdagság hazájában tervszerűen nevelik az orvosokat is. Mind több és több a tüdőspecialista orvosok száma, hogy minél sikeresebben birkózhasson meg a dolgozók országa a népbetegségek legszörnyűbbikével.

Kimutatások szerint a tuberkulózis elleni harc a munkásoknál mutat fel legnagyobb eredményt, mert a vállalatok mellett működő egészségügyi állomások csírájában fojthattak el minden betegséget. A tuberkulotikus megbetegedések száma 1925-ben ezer lakosként 41.1 ezrelék volt, 1937-ben ez a szám 8.9-re esett. A súlyos tüdőmegbetegedések száma rohamosan csökken, éppen a megelőző intézkedések következtében.

A Szovjetunióról szólva megszoktuk, hogy csodákról beszéljünk. Nem csodákat művel a Szovjet, csak követi a tervszerűséget. Csodát csak annyiban művel, amennyiben, távol a Szocialista Köztársaságok Szövetségétől, minden jelenség, ami az emberi méltóság követelménye, minden, ami természetes, ami valóság, oly elérhető, oly valószerűtlen, mint a mese Üvegyhegye, holott étt emelkedik előttünk valóságként, csak el kell érni. — de ehhez erő és akarat, szilárdság, meggyőződés és hit kell.

F. R.

P o r t á t a k a r u n k

— Gyüa, te! — kiabált s a kezével hadonászott a sáros ember. Az ostora nagyokat csattant, a lovak gőzölögve feszültek a hámnak, csak azért, hogy tiz lépéssel odébb nagyot szusszanva megálljanak. Az oldalbordájuk zöttyenve ugrált le és föl. Orrfikaik akkorára táglultak, mint a kocsis sáros ökle.

— Gyüa, te! — ordította el magát újra a kocsis. Ostorával végig szántotta a lovak hátát. A lovak nekidültek, a koci megmozdult, s agyig ült bele a sárba.

— No, az istennyila csapjon ebbe a pempöbe! Ide se gyüvök be többet! — mérgelődött a kocsis, nagy tenyerével a sarat majzolta le az arcáról. Sáros, elnyútt ruhájú emberek álltak körül a kocsi s hümmögtek, bólogattak.

— Ide nem lehet több léglát behozni, — vakaródzott Kis Jóska. Lerakodtak és ő aztán talicskával toltta oda a házhoz. Háromszáz téglát kapott a várostól, meg háromszázat a Közművelődési Egyesülettől, és egy kőművest. Oszlopokat raknak a ház alá, az talán majd megtartja ha megtarthatja.

Latyak meg víz áll mindenfelé. A szobában is víz van. Az ágy lába, ahogy mozognak rajta, belesüpped a földbe. A szoba sarkában Kis Jóska egy gödröt ásott, oda folyik össze a víz, onnan aztán kihordják vödörrel. Három éves fiacskája van Kis Jósának. Csupa maszat. Már nem akar az ágyon maradni, mozogni szeretne, szaladgálni, le-föl a szobában vagy az udvaron, de a lába beleragad a sárba, orra bukik, kis kezével szétosapja a sarat. Néha sivalkodik, néha meg szóltanul fölkel, kezéről a kabátjára dörgöli a sarat, kis bocskorában tovább pancsog.

Az anyja, ha ezt látja, ráver, hogy miért nem marad nyugton az ágyon, még ő is csak több dolgot ad ebben a kétségbeesítő helyzetben. Sokat mérgelődik Kis Jósának. Lehuzza a sárba merült láb- beliket és a gyereket az ágyra hajtja.

Kisné is megy téglát hordani. Tízet tesz egy zsákba s a hátára veszi, kicsit tör, de hát muszáj hordani.

Bacsó, a szomszédjuk, áll neki törleszkedve az udvaron. Káromkodik.

Ledől ez a fal, hiába támasztottuk meg! — Idegesen toporog, a sár latyakká válik a bocskora alatt. — Ki köllene pakolni! — Tétovázik, hümmög, hüvelykujjával a falat tapogatja. Hiába sárrá-

vált és már reped is.

Bacsóné jött ki mezitláb.

— Mit nézöl? Tán lesed, hogy mikor dől a fejedre? Miért nem gyűssz pakolni? Gyere, majd elpakolunk a sógorékhoz!!

Egy asztalt vett a fejére és megindult vele a térdigérő pocso-lyában.

— Meg fázik kee, Borcsa néni! Februárban, mezitláb! — Kiabált neki az átalsó szomszéd. Bacsóné kiköpött.

— Ha megfázok, hát megfázok! Nem az urak gondja. A bélelt cipősök biztosan nem fáznak. En meg már úgys megfáztam. Még egy kis fázás, se ide, se oda. Papucsban nem lehet a térdig érő sárban menni. Más meg nincs.

Dörmögve csapta a sarat.

Bacsó nem kapott téglát. Van más is aki nem kapott. Sokan nem koptak. Van, aki két-háromszázat kapott. Ezeknek csak oszlopokat raknak alá, de mit ér az? A Jováké az oszlopokról is ledől már. A többi is ledől, ha nem rakják egészen körül, de nem adnak elég téglát. A Nyári Tecának, annak a vacaknak, annak a mindenki rongyának adtak ezerhatszázat, hogy körül rakhassa. Még kömüvest is adtak neki több napra. Más embernek egy napra adnak, aztán kínlódjon, rakja tovább maga, ahogy tudja. Biztosan megállt a mérnöknek. Bacsó kiköpött. Az ilyeneknek van téglá. No, meg a Kőrösinek adtak legtöbbet: négyezret. Annak meg valami rokona van a háznéző bizottságban. Ha van protekció, akkor van téglá, — dörmögött Bacsó magában. Egy zsák krumplival csuszkált föl az országútra, vitte az öcséihöz. Az öcséiék ott laknak az országút mellett. Az ő házuk is vizes, de bírja még valahogy. A szoba ott is sáros

A sár már mindenütt itt van. A sár, ami rárakódik a ruhára, az emberekre s az idegekre megy. Nyúlósan körülveszi a düledező házakat, bemászik a szobákba, egyberagasztja az emberi lépteket, összefonja az utakat, ingoványossá teszi a talajt, ingadozóvá teszi az embereket... Minek a téglá, már nem segít. Most dől le a másik utcában Kocsis János háza, az alá pedig ezer téglát raktak. Nem lehet megállítani a falakat, belesüppednek a sárba. Máshova kellene építeni házakat, magasabb talajra, ahová nem jön föl a talajvíz, ahol nem lesznek derékig vizesek a falak, ahol nem süpped bele az ágy lába a szoba földjébe.

Porta köllene, ott az országúton túlvan, ott jó lenne. Ha kérnénk, követelnénk, tán meg is kapnánk, — mondja Berta Pali, csak ha egy-ségesen, összefogva néznénk utána mindannyian. Igen, azt kellene megszerezni, bólongat még Kis Jóska is. A fejek összébb hajolnak. A szürke égből eső cseppek hulldogálnak. Szomorú nóta taktusát verik a düledező házak tetején.

Bacsó szeme az égre mered. Még az isten is yer bennünket. Vagy tudja, hogy csak akkor tanulunk, ha vernek bennünket. Akkor nyílik csak ki a szemünk, ha már szurkálják. — Bacsó arca pirosra dagadt az indulattól. — Még tán az isten is azt akarja, hogy ide, ahun a régi összedül, újat ne építsünk... Új portát akarunk, magasabb talajon és szárazat!...

Téglahordó talicskák állapodtak meg a járdán, szemek meredtek össze, emberek totyogtak a latyakban, a latyakban, melyben lassan tova úszott a szó: portát akarunk...

(Senta, 1941 március)

Ósz Szabó János
földmunkás

Az elemi iskolák tanterve a Szovjetunióban

Janković Miloš, az ismert beogradi pedagógus „Buducnost“ (Jövő) című füzeteiben közli a külföldi pedagógiai szakírók műveit és tapasztalatait. A legutóbbi — februári — füzet a szovjet elemiiskolák tantervével foglalkozik. Ebből a füzetből hozunk itt néhány kivonatot.

A tanév a Szovjetunióban az elemi iskolákban 196 nappól áll. A tanterv napi négy órai előadást ír elő, csak a negyedik osztályban tartható hetenként kétszer öt óra. Az ötödik órát azonban csak könnyebb anyaggal szabad kitölteni: énekekkel, tornával, rajzzal. Az előadási óra 45 percig tart; a szünet az első és a harmadik óra után tíz perces, a második óra után 30 percig tart.

A tanterven nem szabad változtatni és így a tananyag óra-rendje sem cserélhető fel. Az anyagot úgy kell beosztani, hogy az egyes napok ne legyenek túlterhelve. Ezért dupla órákat sem szabad tartani.

AZ ELEMI ISKOLÁK TANTERVE

Tantárgyak	Osztályok			
	I.	II.	III.	IV.
Anyanyelv	10	10	6	7
Számítás	5	5	5	6
Természetrajz	—	—	2	2
Történelem	—	—	2	2
Földrajz	—	—	2	2
Szépírás	2	2	—	—
Rajz	1	1	1	1
Ének	1	1	1	1
Torna	1	1	1	1
Összesen	20	20	20	22 óra

OLVASÁS:

Az első osztály első félévében a kisdíjakokat olvasásra és írásra tanítják. Hogy a gyermek hozzászokhasson a hangos és folyékony olvasáshoz, a szavakat szótagokra bontják, hogy a gyermek megérthesse a szavak gyártását. Már az első órától kezdve a tanító nagy figyelmet fordít a gyermek beszélőképességének fejlesztésére, szókincsének bővítésére és a beszédhibák teljes kiküszöbölésére. Az első osztályban és a második osztály első félévében állandó, mindennapi gyakorlattal rászoktatják a diákokat a hangos, folyékony olvasásra és a hangtalan, magában való olvasásra is. Már az első osztályban hozzálátanak — persze a tanító támogatásával — a könyvek olvasásához. A tanító segít a könyveket kiválasztani, megvitatni és tartalmukat feldolgozni. Az első és második osztályban a tanulók az olvasási órákon megismerkednek a természet alapismereteivel is. Hogy a tanulók már előbb a gya-

korlatban megismerkedjenek a felolvasandó anyaggal, kirándulásokat rendeznek és növény és állattani intézményeket látogatnak. A harmadik és a negyedik osztályban a tanító nagy figyelmet fordít arra, hogy a diákok megszokják az olvasás közbeni gondolkodást és hogy megfelelő gyorsasággal értelmesen hangosan olvassanak. Az elolvasott szöveg elbeszélése és produktív kiegészítése, valamint versek betanulása mind a négy osztályban kötelező. A szépirodalmi művek olvasása a gyermekre nagy hatást gyakorol.

Az első osztály tananyaga:

1. A gyermekek előkészítése a betűk tanulására; beszélgetések a gyermekekkel, a beszéd szavakra való tagolása, rajz, vonalrajzolás, betűrészirás.

2. Olvasás és írástanítás: mondatok szavakra, szavak szótagokra, szótagok hangokra való bontása; hang és betű; olvasás az ábécés könyvből; értelmes válaszok a tanító egyszerűbb kérdéseire az elolvasott szövegből.

3. Testtartás az írásnál, helyes kéztartás és az írószerek szabályos alkalmazása. A kis és nagy betűk alapvonalírása; szó- és mondatírás; háromvonalhasználat; a leírt szöveg lemásolása; hallás utáni szavak és rövid mondatok leírása.

4. Beszédtan: a sietség nélküli értelmes beszéd fejlesztése; nyelvhibák (raccsolás, dadogás stb.) kiküszöbölése.

A tanító kérdéseire a gyermekek életéről, munkájáról, iskoláról, természetéről rövid de teljes mondatokban való válaszok megszokása.

A való környezet szemléléséről következetes (logikus) beszámolás és mások beszédének figyelmes és türelmes meghallgatása. Képek leírása. Kis gyermekversikék betanulása.

5. Kis mesék folyékony és értelmes olvasása a szavak és betűk ismétlése nélkül. Logikus és teljes válaszok a tanító kérdéseire az elolvasott szövegről. A szöveg elmesélése. Mesék és cikkek önálló olvasása az iskolában és otthon.

6. A nyelvtan alapismeretei.

A második osztály tananyaga

1. Kis mesék és cikkek szép, folyékony, értelmes olvasása és elbeszélése.

2. Magánosan való olvasás után a tanítónak mesélni a tartalmat.

3. Válaszok a kérdésekre az elolvasott szövegről és a szöveg elbeszélése. A szöveg tagolása és tervszerű összeállítása a tanító segítségével.

4. Könyvismeret. A könyv címe, a szerző neve, könyvjegyzék, oldalak és fejezetek.

5. Beszélgetés a könyvekről, az érdekes részletek rövid elbeszélése.

6. Szókincsbővítés: a szövegben előforduló szavak értelme, jelentéses jelentésű szavak keresése. Pl. Lárma — csend.

7. Verstanulás.

8. További nyelvtan és helyesírás tanulás.

A harmadik osztály tananyaga:

1. Folyékony, figyelmes, hangos olvasás.

2. A szövegben a kérdésekre adott válasz megkeresése, a főszereplők megjelölése, külsejük, jellemük leírása és viselkedésük elbírálása. A szöveg taglalása és tartalmának logikus magyarázata, (tervöszeállítás); A szövegben egy bizonyos gondolat igazolását megkeresni. Szókinésbővítés; a szavak külön és a szövegben való jelentése: a saját beszédben hasonló, de nem azonos jelentésű szavak alkalmazása.

3. Ujságismeret és a pionir-naplók hasznosítása: hogy kell az ujságban megtalálni a szükséges anyagot, hogyan kell felhasználni plakáthoz stb.

4. Beszélgetések az iskolán kívüli olvasásról: melyik könyvet vetted ki az iskola könyvtárából, ajánlod-e barátodnak, mi tetszett a könyvben, meséj arról amit olvastál.

5. Cikk vagy könyv tartalmának elbeszélése.

6. Versek és próza betanulása.

7. Szó és mondatban, helyesírás.

A negyedik osztály tananyaga

1. Esztétikus olvasás.

2. Az elbeszélések főalakjainak külsejét, jellemrajzát leírni és cselekményeiket bírálni, a szerző viszonya a főalakhoz. A cikk szétbontása és tervszerű összeállítása.

3. Az olvasott szöveg alapgondolatának kifejtése.

4. Képletes kifejezések (melléknevek, átvittértelmű szavak, hasonlatok) magyarázása. Különböző mondatok összeállítása ugyanazon szavakból, de úgy hogy az egyik mondatban a szó igazi jelentése, a másokban átvitt értelme legyen. Hasonlatok alkalmazása a beszédben. Politikai és tudományos-tehnikai műszavak. Jelentésük beszédünkben.

5. Versek és művészi kis prózai részletek művészi olvasása.

6. Beszélgetések az iskolán kívüli olvasmányokról: könyvtárak látogatása, könyvjegyzékben való jártasság, több hasonló témájú könyv egyidejű olvasása, a könyvek összehasonlítása (milyen kérdéseket tárgyal a könyv, milyen hasznunk van a könyvolvasásból).

7. Önnálló könyvolvasás jegyzetkészítéssel a tanító támogatásával, utasításával.

8. Nyelvtan és helyesírás.

Szépirodalmi művek az iskolában és az iskolán kívüli olvasásra

Az ifjúság nevelésében nagy jelentőségük van a szépirodalmi műveknek.

Mesék és versek olvasása, művészi próza elbeszélése és betanulása — mindez szélesíti a gyermek látókörét, érzésbélileg gazdagítja, sok konkrét példát nyújt a múltból és jelenből.

A harmadik és negyedik osztály tanulóinak már meg kell érteniük az elolvasott művek tartalmát, meg kell különböztetniük az egyes műfajokat (mese, rege, elbeszélés).

Az olyan szépirodalmi művek, amelyek szép nyelvezettel és nyelvtannal tűnnek ki, gazdag anyagot szolgáltatnak a szó- és írásbeli beszéd gyakorlására.

A szépirodalmi művekben visszatükröződnek a mult és jelen társadalmi eseményei, pld. a jobbágyidők életmódja és szokásai (Nekraszov: „A nöstényfarkas“, Korolenko: „Rabszolgaperecek“ stb.), a munkásosztály oroszországi és nyugateurópai harcainak egyes részletei (Gorkij: „A páрмаi sztrájk“ stb.), a szocialista építés — gyárak, kolhozok, szocialista álláspont a munkával szemben (Iljin: „Mese a nagy tervről“ stb.).

A tantervben előírt sok írásmű közelozza a gyermekeket a természethez, pld. Puskin természetleírásai.

A kötelező olvasmányokon kívül feltétlen szükséges, hogy a tanító beszerezze a népelet fontosabb eseményeinek szentelt gyermek- és ifjúsági irodalmat: szavalásra, szavalókórusoknak előadásra és dramatizálásra alkalmas verseket és prózát és falujszágok és megfelelő plakátok összeállítására szükséges jelszavak gyűjteményét.

Tamássy Pál

Függelék a szovjet elemi iskolák tantervéhez

Iskolánkívüli olvasmányok első és második elemisták számára.

Andersen: Mesék.

Barto: Versek.

Bijanki: Kiek ezek a lábak? Kinek van jobb orra? Ki miről énekel. Erdéi lak.

Bulatov: Orosz népmesék.

Virta: Az idegen nő.

Garsin: Az utazó béka.

Gauf: A kicsi.

Grimm: Mesék.

Hugo V.: A kőzet.

Ersov: A púpos lovacska.

Zsjtkov: Az elefántról.

Kvitko: Levél Vorosilovhoz. Majd ha én felnövök.

S. Mamin: Ilonka meséi.

Marsak: Posta. Tegnap és ma.

Majakovski: Új puskákat veszek a kezembe.

Perovszka: Gyermekek és vadállatok.

Pero: Mesék.

Puskin: Mese a halászáról és a halacszkáról.

—: Mesék Leninről.

Rozanov: Egy füvecske élményei.

Tolsztoj: A cápa. A három medve. Mesék az állatokról. Mesék.

Uspenski: Négy háborús történet.

Csukovski: Doktor Ajbolit.

Iskolánkívüli olvasmányok harmadik elemisták számára.

Barto: Versek.

Bjanki: Az erdei ujságok.

Verskája: Tanja, a forradalmárnő.

Gajdár: A távoli országok.

Defoe: Robinson Krusoe.

—: Gyermekek Sztalinról.

Iljin: Hogyan tanulta meg az autó a járást.

Kirton: Az én vidám pajtásaim.

Krilov: Válogatott elbeszélései.

Kipling: Riki-tiki-tavi. Mesék.

Sibirják M.: Mesék.

Marsák: Vidám órácska.

Majakovszki: Gyermekeknek.

Nekraszov: Versgyűjtemény.

Perovszkája: Gyermekek és vadállatok.

Puskin: Regék, Versek.

Raspe: Münhausen báró élményei.

Swift: Gulliver utazásai.

Seton-Tomp: Csinki sérült füle.

M. Twain: Saiwer Tamás kalandjai.

Tolsztoj A.: Az arany kulcs.

Tolsztoj L. N.: Mesék az állatokról.

Turgenjev: A pacsirtáról.

Uljanova I.: Ilics V. iskolás- és gyermekévei.

Fagyfejv: Hózivatar.

Iskolánkívüli olvasmányok negyedik elemisták számára.

Arszenjev: Dersu Uzala.

Bajdukov: Találkozásom Sztalinnal.

Bjanki: Háborús évek.

Verne Gyula: Grant kapitány gyermekei, 80.000 kilométerre a víz alatt. A tizenöt éves kapitány. A titokzatos sziget.

Gajdár: Távoli országok. A hadititok. Iskola.

James: Dimka.

Durov: Durov apó állatai.

Zsitkov: A távirat.

Zamsalov: Sziget a szteppén.

Iljin: Hogyan tanulta meg az autó a járást. Mese a nagy tervről. Nap az asztalon. Feketével a fehérén.

Katajev: Fehérlik a távoli vitorla. Álom.

Kipling: Maugli.

Kujbiseva: Valeniján Kujbisev.

Ljermontov: Válogatott versei.

J. London: A farkas.

Nekraszov: Válogatott versei.

Pereljman: Ujságlapok.

Puskin: Dubrovzski. A kapitány leánya.

Seton Tom: Dominók. Az élet hőse.

Turgenjev: Mumu. A farkas. A bezs mező.

Twain M.: Saiwer Tamás kalandjai. Huckieberry Finn kalandjai.
Koldus és királyfi.

Tolsztoj L.: Kaukázusi fogoly.

Csehov: Elbeszélések.

Jakovljev: Roaljd Amundsen élete.

Jakovljev: Pavle Morzov, a pionir.

Szépirodalmi művek iskolai használatra.

III-ik osztályú elemisták számára.

1. Marsak: A különítmény. 2. Garsin: Az utazó béka. 3. Puskin: Rege a halászlóról és halacsokról; Szaltan császár regéje. Téli este. Téli út. 4. Tolsztoj L. N.: Ugrás. 5. Csehov: Kastanka. 6. Nekraszov: A nőstényfarkas. Toptihin tábornok. 7. Krilov: A farkas és a sirály. 8. Kórolenko: A rabzslgák gyermekei és az úri kölykök. 9. Serafi-movié: A két istenanya. 10. Mamin-Sibirják: Telelés északon. 11. Tolsztoj L. N.: A kaukázusi fogoly. 12. Gorkij: A pármiai sztrájk. 13. Nekraszov: Mazaj apó és a nyulak. 14. Krilov: A majom és a tükör; A mopszli és az elefánt. 15. Inber Vera: Öt nap és éjszaka. 16. Uljanova A. I.: Ilies Vladimir iskolás- és gyermekevei. 17. Kirszánov: A munka dala. 18. Iljin: Mese a nagy tervről. 19. Majakovszkij: Veszem az új puskát. 20. Marsák: Mister Twister. 21. Ivensen: Mindenhol május. 22. Kaszit: A jégtábla. 23. Tjutsev: Tavaszí zivatar.

IV-ik osztályú elemisták olvasmányai az iskolában

1. Népregék: A pap és a muzsik; A muzsik és az úr; Ivanusa — a butácska. 2. Krilov állatmeséi: A kakukmadár és a farkas; A varjú és a róka; Két hordó; A munkás és a paraszt. 3. Puskin: Mese egy papról és a munkásáról; Ősz; Tél; Rab; Versek. 4. Koljcov: Tavaszí eső. 5. Tjutsev: Tavaszí vizek. 6. Nekraszov: A falusi kulák; A falu gyermekei. 7. Nikitin: Reggel a tóparton. 8. Emi-Sjaon: Sanghai at-tatódal. — Az utóbbi fősorolt művek mind versek. 9. Goncsarov: Az Oblomovok álma. 10. Csehov: Vanjka. 11. Andrejev: Dal a nyaralóról. 12. Garsin: A jelzés. 13. Hugo V.: Gavros. 14. Gorkij: Pepe; Arhip apó és Lenjka. Május elseje (vers). 15. Skulev: Kovácsok (vers). 16. Kazin: A munkások májusa (vers); A szelid hattyú (vers). 17. Gajdar: A forradalom előestéjén. 18. Isbah: Leninről és Licsanuról (vers).

M i t ö r t é n t a n é p i e s e k k e l ?

Az európai politikai válság, mely a háborút közvetlenül megelőzte életre hívott több délkeleteurópai államban olyan mozgalmakat, amelyek a népi egység jegyében a kis nemzetek összes társadalmi rétegeit egybefoglalva a nagy-hatalmak politikájával szemben egységes népi magatartást céloztak. Amikor ezek a mozgalmak Magyarországon az n. n. „népiesek” csoportosulását eredményezték, az egész magyar nyelvterületen nagy érdeklődéssel tekintettek a magyar demokrácia eme újjáéledése felé. Mi történt, hogy csekély két-három év után már a „népiesek” felemelkedésé-

ról kell írunk? Hova lettek a szép szölamok, a bátor jelszavak, a Dózsára és Táncsicsra esküdözö cikkek, hova a falukutató írások és könyvek? A „Tardi helyzet“ nem változott meg!

A népies csoport, mely egységes szellemi irányt követett és mely a demokratikus népi törekvéseknek adott hangot, Magyarországon, *megszűnt*. Az ideológia és a politikai magatartás belső ellentmondásai felemésztették a mozgalmat. Féja Gézából, a bátor középiskolai tanárból jól fizetett kormánypárti újságíró lett. Szabó Zoltán jól tudja, hogy Tardon ma is az a helyzet, mint könyvének első kiadásakor volt, mégis beletörődött a napi politika által teremtett „tardibb“ helyzetbe. Szabó Pál és Veres Péter most már végkép nem tudnak eligazodni, pedig Veres Péter sokáig azt gondolta, hogy tud. Erdei Ferenc csak azt tudja, hogyan nincs jól. Hogy mivel *nem lehet* a magyar paraszton segíteni, de azt nem látja, *hogyan* lenne jól, *miel lehetne*. Kovács Imre még próbálkozik, de az irányt ő sem látja. Talán csak Darvas József maradt hű a márciusi frontban föllobbant szabadság eszmékhez, csak ő tart ki továbbra is a parasztság mellett.

A népies csoport szétbomlott, egymással hadakozik és egyes tagjai vagy magukra maradnak, vagy a nyílt reakcióhoz csatlakoznak, esetleg visszavonulnak a pusztán „kulturális munka“ elefántcsont-tornyába. Móricz Zsigmond, a Kelet Népe főszerkesztője, a kotlós szerepét tölti be, aki szárnya alatt akarja tartani a szétszéledő csoport esibéit. Azon fáradozik, hogy folyóiratából kikapcsoljon mindent, ami *széthúzást* idézhetne elő a népies csoportban. A nagy, az életbevágó, a világot rengető kérdéseket ezáltal kirekeszti a Kelet Népéből, de ezzel azokat a kérdéseket is kirekeszti, amelyek a magyar nép életét döntően befolyásolják. A közfigyelmet a paraszti nyomorúság csak egy kis részére, csak a kulturális bajokra tereli. A világ négy sarka ég, de Móricz Zsigmond most népfőiskola szervezésén fáradozik. Éjt-nappallá tesz, utazik, lút fut, agítál — és így fordít hátat a világnak és a nagy kérdéseknek. Igyekezete azonban hiábavaló, mert nincs népies egység. A csoport tagjai nem a kis, hanem a nagy kérdésekben nem értenek egyet. Darvas József tud csak beszélni arról, amiről kell. Rá is mutat arra, hogy a népies mozgalom a falusi szegénység szószólója legyen, ne pedig hogy az osztályok összebékítője. Tudja, hogy a népiesek éppen azért kerültek csődbe, mert így akarták megvalósítani a megvalósíthatatlant. Féja Géza cserben hagyta az alvóget, dühödt mérge azonban azok ellen irányul, akik figyelmeztetik erre. Aki valamikor Dózsa György szellemét idézte, most csak azon igyekszik, hogy felemelje a nyomorgókat a kultúra színvonalára. A dolgozó tömegek küzdelmének háthatamadói a parasztság ügyének pártütői mindig a nép „felemelésének“ jelszavával leplezték árulásukat.

A népies csoport tisztességes és gondolkodó tagjai már régen érezték, hogy tisztázniok kell a marxizmushoz való viszonyukat. Mint a vándor előtt a magasba meredő szikla, előttük úgy nyúlt magasha a dolgozók világnézete — nem csoda, ha azok, akiknek helyén volt a fejük; többször beleütötték fejüket ebbe a sziklába. Igaz, nem mindig vonták le a helyes következtetéseket, de az igaz-

ság kedvéért nem szabad tőlük elvitatni a jószándékot. Féja Géza most támadja azokat a népieseket, akik nem tudták kivonni magukat a munkásmozgalom szellemének hatása alól.

A népiesek széthúzása nem történt véletlenül. Hosszan tartó válság lett volna a népiesek mozgalmának sorsa, ha nem tör ki a háború. Ezt a válságot a háború most meggyorsította. Különbéle okok sürgették az összeomlást. A népiesek nem törődtek a tőkés rendben uralkodó erőkkel, azt gondolták, hogy a magyar parasztságot ki lehet kapcsolni ezen erők hatása alól. A háború kitörése tehát megzavarta őket és olyan kérdéseket adott föl nekik, melyekre nem tudtak választ adni, mert hiszen a sok beszédben elfelejtették meghatározni a háborúval szembeni magatartásukat. A vidékies elmaradottság mögött sok nemzeti korlátoltság és elfogultság is megbújt. A magyar paraszti demokrácia sorsát elválasztották a nemzetközi haladás mozgalmaitól. Amikor Magyarország határai kitolódtak, meglátszott, hogy a visszacsatolt területek demokratikusabb parasztságához érzelmi szálak nem fűttek őket, sőt jömaguk is a „birodalmi“ gondolat bűvkörébe estek. Egyik részük a nyugati, másik a német imperializmust pártolja. A harmadik rész próbál egyikhez sem csatlakozni s a homokba dugja a fejét. Ezekben az okokon kívül még egy fontos tényező járult hozzá a széteséshez. Ez a népiesek kultúrprogramja volt, mely nem akarta, nem merte és nem is tudta a parasztságot a munkásosztállyal való harcú szövetségre nevelni. Sőt a munkásmozgalmat is úgy kezelték, mint szokták egyesek a „népet“: új eszmékkel akarták boldogítani. Mikor ez nem sikerült, nyílt és dühös támadásba kezdtek a munkásmozgalom ellen és ezáltal végképp eljegyezték magukat a legsötétebb reakcióval.

A magyarországi népiesek széthullása számos tanulságot nyújt más államok népies mozgalmainak is. Ez a tanulság abban foglalható össze, hogy minden népi mozgalomban szükség van a munkásmozgalommal szembeni kifejezett állásfoglalásra, szükség van a renegátokkal való szakításra, a világot rengető nagy kérdések elsősorban való letárgyalására. Szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy népies „egység“ alatt nem lehet osztálybékét csempészni, s az ilyen „egységet“ nem szabad visszasírni. A háború kérdése nem maradhat tisztázatlan. A parasztság problémáit nem lehet külön választani a földkérdéstől és fordítva. Meg kell találni a kapcsolatot az egyes nemzetek parasztsága és a nemzetközi haladás kérdései között. Az őszinte parasztmozgalmak csak a munkásmozgalommal párhuzamosan mehetnek és meg kell találniok a megoldást minden fontos kérdésben, ezekben a változott időkben is.

K. I.

Szerkesztőségünk és kiadóhivatalunk
új címe:
Subotica, Trumbićeva ul. 10. (Csirkepiac)

Magyar múlt

A kurucfölkelés története

Rákóczit kellemetlenül érinti, hogy szegénylegények vezérének tartják és így maga is rajta van, hogy megnyerje a nemeseket, ha lehet a városokat, de különösen a bányavárosokat is. Így például helyesli Nagybánya eljárását, amely csatlakozása előtt lelövette a híres kurucevezért, Pintye Gligort és társait, azoknak „dúlása és fosztogatása“ miatt.

Igy találkoznak a nagybirtok és a népgyűlölet, így alakul át a kurucfölkelés nemzeti küzdelemmé.

2. A kuruc stratégia ideje

a) Társadalmi kérdések.

A fölkelés alapja legalább is az első időkben a nagybirtok, a góliát Rákóczi-birtok anyagi ereje és a jobbágyság emberanyaga és harci lendülete. „Gazdagnak és szegénynek egy a hadakozás célja“, mondta a kitűnő szónok. Rákóczi, a fölkelés vezére. Mindamellett a Rákóczi programja nem egyezett az Esze Tamás programjával. A két programot közös nevezőre kellett hozni.

Rákóczi eredeti programja az alattalóvá lenni nem akaró úrnak az abszolutizmus elleni „szabadságharcát“ tartalmazza. Mert szerinte, csak a paraszt lázadhat, az úr legfeljebb szabadságáért küzd. Igaz viszont, hogy az 1687-es törvényhozás szerint ő maga is lázadó volt. Rákóczi tehát az 1687-es törvényeket nem ismerheti el, de harci célja a régi rendi Magyarország helyreállítása: a szabad királyválsztás újbóli kimondása, a nemesek királyuk elleni felkelési jogának visszaállítása, a nemesi rendi országgyűlés összehívása, a nemesek politikai hatalmának helyreállítása, a birtokok, méltóságok visszavétele az idegenektől, a vallásszabadság kimondása és az idegen papoknak az országból való kitelepítése éppen úgy, mint a várak idegen katonaságának kivonása, az adók csökkentése, a nemesek adómentessége. Ezek voltak programjának fő pontjai. Inkább Beresényi, mint Esze programja.

Természetesen Rákóczi nagyon jól tudta, hogy ezzel a programmal nem kötheti le maga mellé a jobbágyságot. Ő maga és Károlyi Sándor, a népszerű vak Bottyán János és még egynéhányan a csatlakozott urak közül, világosan látták, hogy az ellentétes érdekek összeegyeztetése nélkül nem győzhetnek. Elsősorban a két program közös pontjai, az idegenek elleni küzdelem, azoknak kiűzése forraszthatja össze a két tábor. De ezen túlmenően közös minimális programra is szükség van. Jobbágyvédelem és vallásvédelem, az esetleg fellelhető nemzetiségi követelések figyelembevételére nélkül nem lehet tartós az együttműködés. Mindezt ritka világosággal látja Rákóczi, annak ellenére, hogy minden idege tiltakozik az ily vonalvezetés ellen. Kérdés természetesen, hogy a mozgalomhoz csatlakozott urak is be tudják-e látni e kérdések fontosságát, vagy tisztán érdekeik és úri beideg-

zetségük által vezetetik magukat és az esetben lesz-e Rákóczi-nak elegendő ereje és tekintélye arra, hogy rákényszerítse őket a vonal betartására — vagy pedig éppen ellenkezőleg hagyja-e a rendi befolyást túltengeni, míg végül is a tovább dúló osztályviszályok megbénítják seregének tetterejét? Mert a nemesek rendi érdekekért, sőt hűbéri beidegzettségük szerint egyéni érdekekért: birtokokért, méltóságokért, „szerzésért“ harcolnak, zsákmányolási lehetőségnek tartják a háborút és jobbágyi követelések teljesítéséről mit sem akarnak tudni.

Pedig maga Rákóczi is rendi beállítottságú és csak belátása viszi a különben tisztán látott útra. Mindennek pedig az lett a következménye, hogy a két tábor pillanatnyilag találkozott ugyan, de tartós együttműködésre képtelen volt.

Rákóczi, minden jobb belátása ellenére, a nemeseknek a mozgalomba bevonása, megnyerése céljából, már 1703 májusában, alighogy Esze hívására a mozgalom élére állt, kiáltványával nagy csalódást keltett a jobbágyságban. A májusi kiáltvány a jobbágyság fönntartását tételezi, megköveteli továbbra is a robotbajarást, a dészmát és más úrbéri szolgáltatásokat és csupán hadseregének tagjait, a katonákat menti föl a kötelezettségek alól, de már családjaiknak nem nyújtja a kedvezményt. Minden osztályharcot elítél és hadicéllként csupán a Bécs elleni harcot jelöli meg. Az 1705-ben alakított gazdasági tanács tagjai kivétel nélkül nemesek és rendelkezései jobbágyellenesek. Karhatalommal is rákényszerítik a jobbágyot az úrdolgára.

Másrésről viszont sok intézkedésben érvényesül a Rákóczi belátása és akarata. Így Károlyival együtt igyekezik országosan rendezni az úrbért és ennek a keretnek a túllépését, mint törvényellenességet szigorúan bünteti. Az elnéptelenedett megyékben és falvakban csökkenti a telkek számát és evvel is enyhíti a terheket. A só árát csökkenti, szabad kereskedelem tárgyává teszi a sót. 20 hajdúvárost alapít és igyekezik telepíteni is, de a hajdukat a megye főnnhatósága alatt hagyja, ami persze a hajdú adó- és dézsmakötelezettségét is jelenti, amennyiben a hajdú nem volna a kuruc-sereg tagja. Viszont kénytelen eltérni, hogy pl. az erdélyi nemesek, régi szokásukhoz híven, megtiltsák jobbágyaiknak a kuruc-sereghez való csatlakozást — és ezáltal kivonják magukat az úrdolga alól.

A rendi mentalitás, nemesi góg is lépten nyomon megnyilatkozik. Nemcsak az országgyűlés maradt rendi összeállítású, nemcsak az országos politikai- és gazdasági tanács tagjai voltak kivétel nélkül urak, de a vármegyei gyűlésekről is kitiltották a jobbágyok képviselőit. A nemesi megye mellett ezidőben már, egyes kérdésekben, szerepet játszik a parasztvármegye is, melynek képviselői eleinte megjelennek a gyűléseken, hogy közösen tanácskozzanak. Hamarosan kitiltották őket. Ez a rendi mentalitás még a hadseregben is megnyilatkozott. Nagyobb tekintélyük volt ott a nemeseknek, még ha abszolút tudatlanságot árultak is el a hadviselés terén, mint a jó katona parasztnak. A tudatlan, csatavesztő nemes tábornoki rangot kapott, míg a legjobb pa-

rasztszarmazású győzedelmes és népszerű tiszték is csak ezredesi rangig vihették és előfordult, hogy némely nemest csak azért neveztek ki brigadérossá, hogy ne parancsolhasson neki a paraszt ezredes. Maga Esze Tamás is csak ezredesi rangig vitte, sőt csak azért nem járt el vele szemben Rákóczi, mert mint a fölkelés igazi vezére és szervezője nagyon népszerű volt. A kuruc sereg nyomorog, a nemesek pezsgőznek és hasonló a helyzet a sereg keretein kívül is. A hajdu továbbra is vermekben lakik és már mások is rászoknak a fakéreg-eledelre. Hiszen a háborús pusztítás maga is, meg a hadiköltségek előteremtése is csak újabb nyomor okozói lehettek.

Csak 1708-ban, a nyitrai veszített csata után sikerült Rákóczinak a rendekkel egy új jobbágytörvényt elfogadtatni. Ennek értelmében, a katonák, kurucok családjai és özvegyei is mentesek minden teher, minden szolgáltatás alól. Ekkor már azonban ez a rendelkezés megkészt: a fölkelés közben is állandóan folyó osztályharc — a fölkelés bukásának egyik és pedig főokává válik, az erők fölmorzsolódása által.

Vallási téren inkább érvényesülhetett Rákóczi egyensúlyozó politikája. E téren természetesen a katolikus egyház elnyomását és kisajátítását kérték tőle — a katolikus Rákóczitól. Rákóczi úgy a katolikusokat, mint a protestánsokat és pravoszlávokat meg akarta nyerni ügyének és így a teljes vallásszabadság és tolerancia álláspontjára helyezkedett s míg Magyarországon a protestánsokat védte a katolikusokkal szemben, Erdélyben ellenkezőleg a katolikusokat védte a protestánsokkal szemben. Fölhagyott a vallásunió erőltetésével, meghagyta a románok és rutének pravoszláv vallását, sőt a ruténeket az orosz pravoszláv egyház főnhatósága alá helyezte. A jezsuiták fölösztatása sem volt katolikusok ellen irányuló intézkedés, itt is csak programját igyekezett megvalósítani, hiszen a jezsuiták egyrészt ellenszegültek a türelmi politikának, másrészt pedig túlnyomóan idegenek voltak. A tizedet tovább szedette; különben a vallásosságot nem magán-, de állami ügynek tekintette és megkövetelte mindenkitől. Csak kuriozitásképpen említjük meg, hogy pl. tiltotta a káromkodást — a szegénylegények, a hajduk, meg nemesek országában — és a háromszor is visszaeső „bűnöst“ halállal büntette.

Fontos mozgalmi kérdés volt a nemzetiségek, pontosabban a szerbek állásfoglalása. Amint abban a korszakban még nincs nemzeti érzés és öntudat, úgy természetesen nem lehetett szó nemzetiségi kérdéstről sem. A tót evangélikus, a rutén és román pravoszláv jobbágy, mint jobbágy és mint vallásában üldözött természetszerűleg csatlakozott a kurucok mozgalamához. A rutén jobbágy kezdte tulajdonképpen a fölkelést a Rákóczi és Bercsényi birtokon. A román Suhai, Nagyszegi, a híres román kurucvezér Pintyo Gligor, Nagybánya elfoglalója mozgalma volt ez. Csak a szerbek és horvátok nem csatlakoztak Rákóczinhoz, meg az erdélyi városi szászok. De egyik csoport sem nemzeti, nemzetiségi okokból. A horvátok messze voltak a fölkelés központjaitól, de sokkal közelebb Bécshez. Így a horvát nemesek labancpolitikát üztek, mint sok magyar nemes is, s mint ilyenek kerültek

szembe a Rákóczi-mozgalommal. A szász városokat kevésbé érdekelte a kuruc mozgalomnak akár nemesi, akár jobbágyi programja. Városi programja Rákóczinak nem volt, amennyiben pedig mégis gondolt a városok fejlesztésére — éppen ezzel konkurrenciát támasztott Brassónak és Szebennek.

Lőrinc Péter

(Folytatása következik)

A s t. b a r b a r a i h a l á s z o k

R e g é n y

(6)

Irta: Anna Seghers

A „*Marie Farère*“ legénységét nyugtalanság fogta el. Követelni kezdték, hogy visszatérhessenek a partra. Erőszakkal akarták visszatartani őket. De a legénység észbekapott és rendkívüli mákacs-sággal keresztül is vitte szándékát, mely egyébként a dolgok mostani állása mellett céltalan és értelmetlen. A kapitány — senki sem ismerte orrefelé, más vidékről érkezett, még az idevalósiaknál is szűkszávűbb ember, aki az egyes szavak betűivel is takarékoskodott s lehetőleg csak a magánhangzókat préselte ki fogai között, — most hallgatott, mert különben reágyékolt volna magukat. A katonák is megzavaródtak. A „*Marié Farère*“ őrizetére rendelt katonaság végül elszántan nekiindult a tömegnek és áthaladt a téren... A halászok mozdulatlanul bámultak utánuk. Egyszerre a környékbeliek közül valaki, Kerdek Ferenc, aki Elnorból érkezett aznap ide, ugyanaz, akinek házába Hull és András betértek a télen, hirtelen megfordult. Mozdulatait valamennyien feszülten figyelték. Kezével végigtapogatta zekéjét és nadrágját, mintha keresne valamit. Még a katonák is, akik az üres hajót általános, tanácstalan tehetetlenséggel őrizték tovább, felfigyeltek erre a mozdulatra. S mintha hirtelen megértették volna, hogy mit is keres Kerdek, a környékbeliek nekiugrottak a katonáknak, oly váratlanul és olyan lendülettel, hogy néhány katonára rögtön felbukott s mielőtt egyáltalán megérthették volna, mi történt, a rakodópartról a vízbe zuhantak.

Beletelt néhány perc, amíg végre eldőrdült két lövés s aztán féltucat egymásután. Aztán semmi Közben nagy erőre kapott a szél. Oly erővel és oly féktelenül dühöngött, hogy azok is tarkójukon érezték markolását, akik a tömeg közepén szorongtak és azok is, akik most a nyomukban tőlöngők lábaiba gabolva nyomultak előre. A suhancok, akik a csucsostetejű házak tetőperemén szorongtak s e páholyülésből szemlélték az eseményeket, most egyszerre nagy ugrándozásba kezdtek s éles, sivító füttyöket hallattak. Könnyű és üde erővel támadt a szél, fényfoslányokat tópett a súlyos nappól s kergette a fényt s a lövések kemény száraz zaját is maga előtt, mintha valamilyen súlyos, sötét anyagból szakította volna le a hangokat és lelkesen lobogtatja most szertesét.

András a fél éjszakát és a napot a csónakban töltötte, szokása szerint nem tért be éjszakára a kikötőbe, a csónakot a szürtek közé terelte, apró kis öbölbe s onnan mászott a partra. Odahaza nem talált senkit, csak a gyermek feküdt kosarában, némán, összeszáradva, de élt még. András rögtön kiemelte a kosárból és kíváncsian szemlélte. Örült, hogy nincs odahaza senki s végre alaposan megvizsgálhatja a gyermeket, mintha különös köze lenne hozzá, de erről nem szabad tudni a többieknek. Aztán összerendezett és elcsodálkozott, hogy nem tért haza senki. Vissza akarta fektetni a gyereket a kosárba, de valamilyen homályos érzés megakadályozta ebben, s a gyerekekkel karján az ajtó elé lépett.

A merev csend, mely elterült az út és a kunyhók felett, s valamilyen megmagyarázhatatlan nyomás a levegőben, zöreje vagy misoda, rögtön értésére adták Andrásnak, hogy rendkívüli dolog történt lenn a faluban... Orrcimpái tágultak, szűrő fájdalmat érzett szívében — megint lemaradt! Visszament a szobába, hogy lefektesse a csecsemőt, mikor apró sietős lépteket hallott, Kedennek gyerekei buktak be az ajtón és ezt mondták: „Már hozzák apát!”

András fejét csóválta. Mások is érkeztek, néhány halász hozta Kedenneket, az asszony is velük jött, Kedennek Mária elhúzta a függönyt az alkóv elől és segített lefektetni férjét. A férfiak eloldalogtak, de az ajtóban elidőztek még, talán nem is illett rögtön odébbállni. Néhány asszony is beállított, s minden további magyarázat nélkül leültek az asztal mellé. Kedennek Mária letörölte az asztalt és ő is leült. András még mindig karjában tartotta a gyermeket. Eszeveszett vágyódást érzett vidámság, fény után. Kedennek Mária hirtelen felállt, haragosan kitépte a fiú karjából a gyermeket és visszafektette a kosárba... S mintha ez lenne a jel a távozásra, valamennyien egyszerre álltak fel és útnak eredtek.

Kedennek Mária megterített és felhordta az ételt. András segített neki. Minden kétségbeesése dacára, fiatalemberek szokása szerint, leghevesebben azt kívánta most, hogy elmehessen innen, a nehéz nyomás enyhüljön szívében s gondtalanul élhessen valahol tovább. Később Kedennek Mária maga is bemászott az alkóvba, s lefeküdt ura mellé aludni, mint tegnap este és mint minden előző éjszaka.

*

„Jól tetted, hogy nem St. Blében telepedtél meg, hanem Barbarában, azok már rég kiadtak volna s most alaposan nyomoznak utánad, köröznek mindenfelé.”

Hull felnevetett. — „Nincs ezen mit nevetni. Nézz utána, hogy mielőtt elkerülj az öbölből. A st. barbaraiak most már nélküled is ellátják a dolgokat, különben is kész az egész. Ismerek itt olyanokat, akik éjjel átviznek a Rohakra. Ott azután nézz utána, hogy mielőbb kereket oldjál. Beszélhetsz akármit — ha Elnorban és Blében kitarítottak volna, most jól menne minden; de éppen arról van szó, hogy nem tartottak ki. Más az, ha valaki Barbarából való, és más, ha Bléből. De ma éjjel utazz csak el a Rohakra.” Mindenki Hull száját:

figyelte, nem felelt semmit, rákönyökölt az asztalra, kibámult az ablakon. Ez az ablakkereszt valahogy eltakart mindent, amit szeretni lehet a földön. Odakünn fény zuhogott a tengerbe, felhők keringtek, egy gőzös éppen most vált elő a távolból, valószínűleg Algirba tartott. Hull megfordult s körnével rovátkákat vésett az asztal lapjába. Valamennyien feszült figyelemmel bámulták. Az új nyár zajlott odakünn a víz felett, ezt fájlalta is kissé, de most már nem hagyhatta el ezt a nyomoruságos partot. „Itt maradok” — mondta. Az emberek felsóhajtottak. Hát igen, szó se róla, jó ha marad, hisz akkor rendben is van minden.

★

Hull fellépdelt a lépcsőn, Máriába botlott, vállon ragadta: „Akaraz, vagy nem?” — „Nem.” — „Miért?” — „Azért.” — De hangja bizonytalanul csegett, elődalgott mellette, egy-két mozdulat megtette volna s már magához is rántja. A lány nyaka, hangja, cipői mintha vártak volna erre. De Hull odébb ment. Rossz napja volt ma. Tanácstalanul lógatta le kezeit, éppen ezt a két mozdulatot nem érezte feszülni bennök.

Korán lefeküdt, megint csak a régi, nyomoruságos oduban. Nem aludt el, neszelt, mi történik a szomszédban. Mária tért vissza, cipők koppantak, a tető zizegett, az ajtó zörgött. Hull kétségbeesetten hallgatta a szerelem zörejeit. Néha a halálra is gondolt, néha rettenetesnek tűnt neki a halál s néha egész közönyösen gondolt rá s néha, mint rendkívüli kalandra, amelyhez nem is lehet eléggé fiatal és elhasználatlan az ember; de most egyszerűen úgy rémlett neki a halál, mint a tökéletes reménytelenség, hogy még egyszer nővel aludjon. Hánykolódott a vackán. Ha este utnak indul, most talán már künn járna Rohak körül. A ház, telítve belsejében csenddel, imbolygott a szélben, e napokban apály idején is dühöngött a szél. Majd később azon törte fejét, hogy a st. barbaraiak közül vajjon ki lenne hajlandó elindulni a „*Marie Farère*”-rel? Sorra vette az embereket, s közben végre elnyomta az álmot.

★

A késő esti órákban, mikor a halászok közül senki nem tartózkodott már lenn a parton, Bruyk Ferenc betért a fogadóba s a hájóstársaság megbizottjával óhajtott beszélni. Tudomására adta, hogy ő, fia és feleségének öccse hajlandók résztvenni a kihajózásban. A faluból is össze tudnak szedni néhány embert, az egész szükséges létszámot. Egyszer már rést kell ütni a dolgon, az emberek elszámították magukat, nincs utjuk se előre, se hátra, még ha akarnak is. A hivatalnok csodálkozva hallgatta meg és tűnődve felelte, hogy jelentkezését tudatni fogja Port Sebastiannal. Bruyk elégedetten ment haza. A Bruyk-család tagjai természetesen éppen úgy megsínylették az elmúlt heteket, mint mindenki, de még mindig gurultak, mint a golyók, csak éppen talán behorpadtak itt-ott egy kissé.

★

Két nappal később eltemették Kedenneket. Két részre oszított a temető, volt egy közönséges parcella, és azonfelül még egy rész, ahová a tenger áldozatait temették, — sírkövekkel és díszes sírokkal épített parcella volt ez. Kedennek nem kapott itt helyet; mert hiszen nem a tengeren pusztult el. Estére megint beállított egy csapat halász a szobába, eljöttek az asszonyok is, s körülülték az asztalt. Hull is eljött. Nagyon ügyelt, hogy Kedennek Mária ne vegye észre; de mikor mégis találkozott pillantásuk, meglepte, milyen száraz és érzéstelen szemekkel pillant az asszonyra. Mária csodálkozott is, hogy Hull úgy lógatja fejét, mintha apját vesztette volna el. Hull sohasem bírta megérteni, mi köze volt Kedenneknek ehhez a szobához, az asszonyhoz és a gyermekekhez. Kedennek öregember volt hozzá képest. De nem jutott messzire a világban és Hull szavai rendkívül hatottak rá, igen, szinte kétségbeesetten ragadta meg az első kínálkozó alkalmat, hogy megszökjön az asszony, a konyhá és a gyermekek elől. A szoba sötétjében teljesen elmosódtak az ablakok, csak az asszonyok főkötői lebegtek homályosan a levegőben.

Az iroda ajtajára hirdetést függesztettek ki, hogy embereket keresnek a „Marie Farère“ fedélzetére. A hirdetést letépték, újat szegeztek ki, azt is letépték. Lenn a homokfúvások között a katonák még mindig ott bajmóldtak a barakokban. Híre járt, hogy az egész ezredet áthelyezik a szigetről St. Barbarába. Az idő is megfordult, az ég beborult, az eső sűrűn szakadt a tengerbe.

A Kedennek-gyerekek utolsó időben feltűnően megfogytak. Vékony nyakukon bizonytalanul billegtek fejeik. Az ételben, melyet anyjuk eléjük állított csak turkáltak a kanalakkal és inkább a kanál szárát rágták. Anyjuk lelkükre beszélt, néha lekent nekik egyet, de a fiúk tovább rágcsáltak a kanálszáron. S mikor este eléjük tolták a tányérokat, sírni kezdtek, másnap reggel is sírtak, délben is. Kedennek Mária úgy vitte el a teli tányérokat, ahogy eléjük tette, érintetlenül, s mikor a kanalakat akarta elvenni tőlük, a gyerekek utána kaptak kezének és beleharaptak a kanálszárba. Kedennek Mária szívesen vette volna, ha András most hazajön, a fiú értett ilyesmire. De András mostanában egész nap künn volt. csónakkal a tengeren és ha néha haza is tért, már loholt föl a söntésbe. Ott szorongtak most együtt valamennyien. A gyerekek vinnyoghattak, az asszonyok kaparhették a tányérokat, ők itt messze voltak mindentől, mint egy hajókabinban, egyedül voltak; néhányan elmaradtak ugyan, s nem is tértek vissza többé, talán nyolcan vagy tízen. A lázadást beszélték meg, meddig tart még, jövőre vagy később, majd csatlakoznak a többiek is, mert hogy most ők húzták a rövidebbet, azt nem titkolták önmaguk előtt sem itt a négy fal között. Nógatták Hullt, oldjon kereket, hisz máris csoda, hogy nem fogták még el, de Hull csak nevetett, örült, ha rábeszélték, ilyenkor tudott még nevetni.

Később, mikor legtöbbször már hazament — csak néhányan, kik végképen nem tudták szárazföldi életre szánni magukat, heverésztek még az asztalon — Hull átkaolta András vállát. Így üldögél-

tek egymás mellett, mint akkor télen az itatómedencénél. Hull csendesen mesélt a fiúnak. Most nem a lázadásról adott elő, nem is St. Barbaráról; távoli kikötőkről mesélt, együtt érkeztek meg valamelyik kikötőbe, amelyhez képest Sebastian nyomorúságos és apró fészkek volt csak. Hull gyorsan és lázasan mesélt, mint aki görcsösen ismételt valamit, hogy el ne felejtse. Nem kerülte el figyelmét, hogy a halálosan fáradt András már nem is figyel reá; de mégis mesélt, csak mesélt tovább.

András a fiatal Bruykkal közös csónakban indult a tengerre. Ezt a jókedvű legényt szívesen tűrte. Tréfákat tudott, dalokat, tetszett Andrásnak, aki szeretett nevetni. Egyszerre megszólalt a fiatal Bruyk András háta mögött: „Te jövő héten kihajózunk, én, az apám és mégnéhányan. Gyere velünk, még hiányzik egy.“ András nem értette rögtön, gondolkozott. Esztelenül csapkodott az evezőkkel. De nem felelt. Vissza sem fordult; s így sem a fiatal Bruyk, sem másvalaki ezen a világon nem tudta meg soha, milyen arcot vágott az ajánlatra.

Kedennek Mária épen a levest szedte le, mikor András hazajött. A gyermekek a kanál szárát rágták. „Hoztál valamit?“, kérdezte Kedennek Mária Andrástól. — „Mit kellett volna hoznom?“ — felelte csodálkozva András. A fiúk letették a kanalat, mereven bámultak reá. De András elment mellettük, a kosárhoz lépett s mutatójúja hegyével megérintette a csecsemőt. Mikor körülnézett, észrevette, hogy mindhárom tekintet reátapad, s a szemek feketék, mint a gödrök. Semmi kedve nem volt tovább időzni ebben a szobában. Kiszietett. De odafenn a magaslaton sem vett észre semmi különösöt. Le akart menni a piactérre, mikor Nehrék háza mellett a sarkon, ahol az út elkanyarodott a homokfúvások felé, néhány asszonnal találkozott. Ezek csak üldögéltek és locsogtak. Kedennek Mária is köztük volt, András csodálkozott. Gyorsan odébb akart menni. De Kedennek Mária megragadta csuklóját, András homlokát ráncolta és félretolta az asszonyt, ezt a mozdulatot Kedennektől tanulta. Kedennek Mária lehajtotta fejét, András odébb ment, de az asszony akkor még egyszer rákiáltott: „András!“ — Most végre megállt András. — „Hallgass ide, András, szerdán kihajóznak“ — mondta az asszony s egészen ellágyult a hangja; ez a hang rendkívül kínosan érintette a fiút, mintha leánnyel beszélne, talán ezen a hangon beszélt az asszony Kennedekkel is, ha a paplan alatt feküdtek — „Hiányzik még egy ember, velük mehetnél“ András könnyekkel mellbeütötte. — „Megbolondultál Kedennek Mária“ — felelte. — Vigyen el az ördög, ilyen ostobaságot még nem hallottam.“ — „De a gyerekek“ — folytatta Kedennek Mária, együgyű, puha leányhangon. — „Mi közöm hozzá?“ ordította András — „a te kölykeid már úgymint tovább éltek, mint a mi kicsink odahaza“. És elment. Kedennek Mária egyszerre sírni kezdett. „Most hallottátok“ sírdogálta, — „nem tart velük, hiszen rögtön mondtam én, hogy nem fog velük menni.“

(Folytatása következik)

Világsemlé

A második imperialista háború ez év tavaszán egy újabb — úgy látszik — döntő fázisba lépett. A hadszínterek mindjebban kiterjednek s a küzdelem mind elkeseredettebbé válik. Az Angliának nyújtott teljes amerikai segítség, Japánnak az európai eseményekbe való bekapcsolódása kétségtelen jelei a háború további elharapódzásának, nem is szólva Bulgária megszállásával teremtett válságos balkáni helyzetről. De vizsgáljuk meg csak közelebbről a közelmúlt fontosabb eseményeit.

ANGOL-AMERIKAI SZÖVETSÉG

Roosevelt elnök március 12-én írta alá azt a törvényt, melynek értelmében az Egyesült Államok Angliának mindennemű hadifelszerelést — hadihajók, repülőgépek, tankok, munició stb. — kölcsön, illetőleg bérbe adhatnak. Mint ismeretes az amerikai semlegességi törvény eltiltotta a háború folytatásához szükséges anyagoknak és eszközöknek szállítását hadviselő államokba. Még a múlt év folyamán ezen a törvényen változtatás történt oly módon, hogy megtámadot államokba megengedhetővé tették a szállítást; ennek értelmében „a fizess és vidd“ elv alapján folyt is a szállítás a nyugati demokráciák országaiba. Miután a fizetéshez szükséges alapok kimerültek és Anglia kénytelen volt amerikai támaszpontok átengedésével hadihajókhoz és hadfelszereléshez jutni, a háború további finanszírozása problematikussá vált. Németország múlt év tavaszi gyors sikerei az Egyesült Államok közvéleményét erősen nyugtalanították, s nem csak az angol világbirodalmat, hanem saját biztonságukat is veszélyeztetve látták. Ilyen körülmények közt Rooseveltnél elnök harmadszori megválasztása Anglia segítségének jelszavával folyt le s az azután következő események: kongresszusi, szenátusi viták már csak „demokratikus“ formások voltak abból a célból, hogy az elnök kezébe egy olyan meghatalmazást adjanak, amely még az Egyesült Államok történetében is páratlanul áll. Azok a dollármilliárdok — csillagászati számok — amelyeket az angol-szász szövetség fegyverkezésre fordít, a békés polgárt méltán ejtik bámulatba, mert hisz még fölfogni sem képes azoknak a hadisikereknek mennyiségét, amelyeket ezáltal az egyik háborús fél a másik elpusztítására készít. Ezek az újabb megrendelések az amerikai fegyverkezési ipart hihetetlen módon kifejlesztik, sőt sok esetben egyéb iparágak rovására megy a dolog. Ez a látszólagos ipari fellendülés nem sokat segít a munkanélküliség leküzdését illetőleg, mert az újabb üzemek a racionalizálást még inkább fokozni kívánják, míg az emberi munkaerő milliósámra továbbra is az utcára kényszerül. Mindebből láthatjuk, hogy a fegyverkezési iparban kínáló újabb munkaalkalmak mit sem változtatnak az imperializmus struktúrális (szerkezeti) munkanélküliségén, még a „korlátlan lehetőségek“ hazájában, az Egyesült Államokban sem. Ha ezzel az angol—amerikai fegyverkezéssel szembe állítjuk a tengely

hadiiparát, úgy ez utóbbiban látszólag munkáshiánnyal küzdenek; Németország a nyersanyaghiány következtében leállt olasz nehézipar hetvenezer munkását örömmel telepíti át a német iparba, nem is szólva a legyőzött államok internált munkahadseregéről. Mindez azonban nem akadályozza meg a tengelyhatalmak ipari vezetőségét, hogy éppen a munkáshiányra hivatkozva a munkaidőt meghosszabítsa és a reálbéreket ezáltal is csökkentse. Az imperialista hatalmak közti külső ellentéték elmélyülése mellett a belső ellentéték elmélyülése mellett a belső ellentéték is mindjobban kifejezésre jutnak, mert míg az egyik oldalon a munkanélküliség kiküszöbölhetetlen az ipari termelés fokozása dacára, addig a másik oldalon a meghosszabbított munkanap az, amely nyomasztólag hat a dolgozók széles rétegeire.

HARC A FRANCIA ÉLELMEZÉSÉRT

Darlan, az ujonnan átalakított francia kormány alelnöke jegyzéket juttatott el az angol kormányhoz, amelyben tiltakozik a francia hajók lefoglalása ellen, amelyek több esetben élelmiszereket szállítottak meg nem szállt francia területek részére. Ugyanakkor bejelentette azt is, hogy amennyiben a hajólefoglalások tovább folytatódnak, úgy francia hadihajókból összeállított konvojjal fogja kísértetni a szállítmányokat és ha kell, az angol flottával is szembe fognak szállni. Németországban örömmel kommentálják ezt a tényt és tisztán tengerészeti szempontból tartják fontosnak, mert ezzel Anglia tengeri haderejének egy újabb ellenséggel kell majd megküzdenie; nincsenek azonban tekintettel a francia lakosság éhenveszélyére, amely ezen a tavaszon valósággá válik, ha csak Anglia nem fog engedni merev álláspontjából. Az amerikai tej, ruha és vitamin küldemények — a vöröskereszt útján — a gyermekek részére eljuthatnak ugyan Franciaországba, de az élelmiszerek nem; a francia kormány ígérete, hogy az élelmiszereket a megnevezett Franciaországban fogják elfogyasztani, mit sem változtatott az angol állásponton. Ez a látszólag epizóduszerű esemény élénk világot vet az imperialista háború végső-kig kiélezett módszereire, mert nincsenek tekintettel arra, hogy a „kultur-Európa” népei a kínai éhség-tragédiákhoz hasonló helyzetbe ne jussanak.

LÉGIHÁBORÚ — TENGERIHÁBORÚ

A kedvezőtlen téli időjárás miatt két hónapig tartó csökkent légitevékenység után március második hetében megkezdődött a nyugati arcvonalon a fokozott légiháború. A németek már az ősszel is alkalmazott heves éjszakai támadásokkal lepték meg Dél-Anglia ipari városait és Londont, míg az angolok légitámadásaik ütemét újabb bombavetők alkalmazásával oly mértékben fokozták Hamburg, Bréma, Berlin ellen, amelyre a háború folyamán példa nem volt. A támadások hevesességét mi sem bizonyítja jobban, mint a német hivatalos jelentés, amely kénytelen beismerni az elszen-

vedett pusztításokat. Az angolok még dicsekszenek is, hogy ezeket a támadásokat még az amerikai segítség megérkezése előtt hajtották végre s remélik, hogy a jövőben ezt még fokozni is tudják, minthogy a négymotoros újtipusú amerikai bombázók akciósugara még nagyobb s pusztításaik ellen meg kevésbé lehet védekezni.

A tengeren is megkezdődött a Führer által bejelentett nagy tavaszi tengeralattjáró offenzíva az angol kereskedelmi hajók szállítmányai ellen. Ha a jelentett hajótér veszteségeket bizonyos tartózkodással is fogadjuk s a két fél által jelentett számok közepármányosát vesszük, csaknem pótolhatatlannak látjuk azt az óriási anyagvesztést, amelyet a fokozott tengeralattjáró háború Angliának okoz. Nem véletlen az, hogy az Egyesült Államokból érkező tömeges segítség első küldeménye hetven torpedóromboló lesz, számos tengeralattjáró üldöző és az u. n. moszkító torpedóvivő. Az angol kereskedelmi flottát ért veszteségek erősen éreztetik hatásukat, s az amerikai kereskedelmi flottának részt kell vennie az angol ellátás további biztosításában. Éppúgy, mint a levegőben, a tengeren is az imperialista háború jelenlegi szakaszára jellemző az elkeseredett, kíméletlen harcmodor.

AFRIKAI HADJÁRAT

A lybiai hadjárat gyors sikerei felbátorították az angol közkeleti hadsereg vezetőit afra, hogy eljutva Bengazin túl a támadó hadjáratot más irányba folytassák, minthogy a Földközi-tenger afrikai olasz kikötőinek nagy részét már elfoglalták s ezáltal biztonságukat nagymértékben fokozhatták. Az offenzíva új iránya a Vörös-tenger és az Indiai-óceán partvidéke felé terelődött. Eritreában, főképpen annak vöröstengeri partvidékén a támadás célja Olaszországot kiszorítani erről a tengerről, amely fontos közlekedési út a Szezei-csatornán keresztül a földközi tengeri bázisok felé; Massaua kikötőjétől, amely az angol offenzíva végcélja, már csak alig 150 kilométer választja el a közkeleti angol hadsereget.

Az Indiai-óceánon Olasz-szomáli partvidékén még nagyobb katonai sikereket ért el az angol hadsereg, mert nemcsak a partvidéken nyomultak előre gyors ütemben, hanem innen Abessziniá szívébe Harar és Adisabeba irányába is. Az olasz keletafrikai gyarmatok gazdasági értéke, — mint tudjuk — csekély s természeti kincseik — mint Abessziniában is — tökehiány miatt kiaknázatlanul hevernek, stratégiai jelentőségük azonban életbevágóan fontos az az Indiai-óceánon át szállítandó küldeményeket illetőleg Afrika déli partjainak megkerülésével az anyaországba. Ha az angoloknak sikerül olasz Keletafrikát elfoglalniok, úgy hajóhaduk egy részét innen átdobhatják az Atlanti Óceánra, amerikai küldeményeik biztosítására. Az esős időjárás közeledtén kívül ezzel is magyarázható az a gyorsaság, amellyel a demoralizálódó olasz hadsereggel szemben a hathatós angol offenzíva felfej-

lődik. Az afrikai térben végzett német-olasz légitámadások inkább demonstratív jellegűek, semmint hogy komolyabban befolyásolhatnák a hadműveleteket. Lybiában sem a német páncélos járőrök állították meg az angol előrenyomulást, hanem a francia gyarmatok közelsége, amelyek könnyen fegyveres konfliktusba keveredhettek volna vagy az átvonuló olasz hadsereggel vagy az azt üldöző angolokkal.

BALKANI HELYZET

Bulgáriának a hármas szövetséghez való csatlakozása és az ezt követő német megszállás nem érte váratlanul a nemzetközi diplomáciát. A bulgáriai belpolitikai helyzet olyan válságos állapotba került, hogy a királynak és kormányának pozíciójuk megmentésére nem maradt más hátra, mint a csatlakozásba burkolt kapituláció. A bolgár munkásság és parasztság körében háborúellenes hangulat uralkodik, nem kívánják, hogy országuk hadszíntérré váljék s az amúgy is hiányban szenvedő lakosságot még fokozottabb nélkülözéseknek és pusztításoknak tegyék ki. Ez a hangulat kifejezésre jutott a bevonuló tartalékosok soraiban is, amelyről érdekes képet nyújtott az egyik kormánypárti képviselő a Szobranje egyik ülésén, közvetlenül a német bevonulást megelőzően.

A Szovjetunió, amely következetes békepolitikáját épen a Balkán félszigetre vonatkozólag mindig fennlen hangoztatta és diplomáciai beavatkozásával mult év novemberében a Balkán békéjét megmentette, ezúttal is igyekezett a Bulgáriával fennálló baráti jóviszonyát fenntartani anélkül, hogy arra különösebb nyomást gyakorolt volna; minthogy az előzetes figyelmeztetés eredménytelen maradt, a csatlakozás bejelentése után a Szovjetunió rögtön tiltakozott a bulgár kormány ezen lépése ellen, amellyel szerinte a Balkán békéjét megbontotta és hozzájárult az imperialista háború kiterjesztéséhez. A bulgár lépés Törökországot is olyan kérdés elé állította, hogy rövidesen döntenie kell a fegyveres ellenállás vagy a kapituláció között; ugyanis Görögország megtámadása Bulgária felől a hadszínteret a Dardanellák kapui elé viszi s épen ezért fel kell rögtön vennie a harcot, ha el akarja kerülni, hogy Törökország és Kisázsia hadszíntérré változzék. Jugoszlávia magatartása a semlegesség, minden hadviselővel szemben, az állami integritás szigorú megőrzése mellett.

A nagy hangon behirdetett albániai olasz offenzíva az első napok eredménytelensége után nem sok sikerrel kecsegtet s ismételten bizonyítja az olasz hadsereg támadó szellemének alacsony voltát. Hiába igyekezzenek a hadviselő felek a balkáni eseményeket előtérbe állítani, azoknak döntő jelentőségét a háború végleges kimenetelét illetőleg, erősen kétségbe vonhatjuk.

TÁVOLKELETI VIHARFELHŐK

Az Indokína és Sziám közt megkötött fegyverszüneti szerződés Japán beavatkozással történt, amely ezáltal biztosította ma-

gának mindkét ország fölötti korlátlan befolyását úgy gazdasági, mint katonai téren. A támadás irányát nem lehet félremagyarázni, mert az nyílegyenesen Szingapur, hátsóindiai tengeri támpont s a hollandindiai szigetvilág ellen irányul. Matsuoka japán külügyminiszter európai útja a hármasszövetség szolidaritásának jegyében jött létre és az európai eseményekbe való bekapcsolódásával Japánt a tengely az Egyesült Államok Angliát segítő politikájával szeretné szembe állítani. Az utazás hátterében a szovjet-japán viszony rendezése áll, mert a japán külügyminiszter útjának kétszeri megszakítása — oda és visszautaztában, — Moszkvában, továbbá az ott folytatandó diplomáciai tárgyalások arra engednek következtetni, hogy Japán megneemtámadási szerződés útján szeretné hátát biztosítani az Egyesült Államok elleni konfliktusában. Csangkajsek eltolódása az amerikai imperialista politika irányába, a negyedik kommunista hadsereg szétverése, továbbá a kínai hadsereg keretén belül küzdő baloldali erők letörése gondolkodóba kell, hogy ejtse a szovjet külpolitikát. Az északnyugati kínai szovjetterületek segítség kérése és állítólagos szövetsége a Szovjetunióval, — amint ezt japán forrásból jelentették — egy japán-orosz megneemtámadási szerződés esetén lehetővé tenné a kínai szovjetek terjeszkedését Csangkajsek rovására. Ismerve a kínai vörös hadseregek teljesítményeit a japánok elleni háborúban, a kínai paraszttömegek méltán látják bennük felszabadítójukat a gyarmati kizsákmányolás és nemzeti elnyomás alól.

A csendesocéáni helyzet pedig napról-napra súlyosbodik, Ausztrália és az Egyesült Államok lázasan építik ki bázisaikat és készülnek a nagy tengeri-és légi összecsapásra.

A SZOVJETUNIO BEKEPOLITIKAJA

A tizennyolcadik pártkonferencia és az azt követő Legfelsőbb Tanács ülészaka megszabta, illetőleg elfogadta az 1941. évi termelési tervet és annak költségvetését. A Szovjetunió tizenhat szövetségi köztársaságával a lázas tevékenység periódusába jutott, igyekezőn befejezni harmadik ötéves tervét, amelynek gigantikus méretei az egyes termelési ágak költségvetéseiben nyertek hű kifejezést. Szembeötlő az a haladás, amelyet a mezőgazdaság — gépesítése folytán — felmutat, sőt ez annyira ugrásszerűen történt, hogy most már az iparnak kell fokozottabb tempót diktálnia, hogy az előbbit utolérhesse. Az a kritika, amely egyben szigorú önkritika is, a pártkonferencián fölbárta azokat a hiányokat, amelyeknek kiküszöbölése a legközelebbi cél; ugyanakkor megmutatván az utat, amelyen ez elérhető a munka stachanovi megszervezésével és a gépek maximális kihasználásával. A költségvetés egyes tételeire nem térhetünk ki, de szembeötlő a hadikiadások mellett a népművelésre fordított összeg nagysága, amely az összkikiadások több, mint 25%-át teszi ki s ha ezt összehasonlítjuk a leghaladottabb polgári berendezésű országokéival, láthatjuk, hogy ezek jóval a tíz százalék alatt mozognak. A következetes békepolitika, amelyet a Szovjetunió a második imperialista há-

ború alatt is tovább folytat, lehetővé teszi a szocialista társadalom grandiózus felépítését, bár ez a mű még sokkal fokozottabb ütemű lehetne, ha a határain túl folyó háború nem kényszerítené a Szovjetuniót területi biztonságának növelésére.

1941. március 16.

Sz. A.

Figyelő

T a l l ó z á s

Nem tudjuk a Magyar Élet, s több más vajdasági magyar napi-és hetilap is, kisebbségi lapnak tartja-e magát vagy sem. Mi, írásaik szellemé szerint ítélve meg őket, arra az álláspontra jutottunk, hogy nem kisebbségi lapok. Reméljük, ez a mi megállapításunk hízelegni fog a Magyar Életnek — s a többi lapnak is — és önülni fog, hogy végre akadt valaki, aki ezt meglátta és leszögezte. Hiszen eleget igyekeztek s eleget igyekezett a Magyar Élet is, hogy ezt a tényt észrevétesse és észrevétesse és igazán nem rajta mulott, hogy sokan még mindig szemet hunynak a tények előtt. Akinek szeme van, lásson...

Mert miről is van szó?!

A Magyar Élet 3—4. számában a „költő“ Czako „rebach“ címszó alatt érthetetlen rejtélyes nyelven örömenek adott kifejezést, hogy hát hála istennek, már a spanyol köztársaságiak is levitézlettek! Hasonló kijelentések, érthetőbb, vagy misztikusabb szóhasználatban, megjelentek persze már a legtöbb vajdasági magyar lapban, költők és publicisták tollából. Nem akarjuk megbontani e közírók „subotica-i örömeit“ csak éppen megállapítjuk: e lapok nem kisebbségi lapok, ez írók nem kisebbségi írók és ha a „költőkről“ van szó, úgy e „költők“ — nem költők, „kisebbségi“ jelző nélkül sem azok.

Nem akarunk vitába bocsátkozni a spanyol kérdésről. Csak éppen meg akarjuk világítani megállapításainkat, csak épen érthetővé akarjuk őket tenni azok előtt, akik nem olvasói a Magyar Életnek — a többség előtt.

Miről is van hát szó? — tesszük fel újból a kérdést.

Csak arról, hogy a kisebbségi író a kisebbség érlekeit kell képviselje. Ez olyan természetes és magától értetődő valami, hogy tulajdonképpen szóismétlés hibájába esik, aki leírja. Mik kisebbségünk érdekei, kívánságai, egzisztenciájának alapelemei? Joga, az anyagi és kulturális élethez! E jogának elismerése! Kisebbségünk túlnyomó részben szegényparaszti és földmunkás: kis egzisztencia. Életkérdése a föld, a földhözjutás lehetősége, bevonatása az agrárreform érdekelteje közé. (Ezért kisebbségi író Cziráki, a „Lapos mostohagyereke“ írója.) És életkérdése a nemzeti kultúrához való jogának elismerése. Ne feledjük: a nemzeti kultúra, a nemzeti nyelv inkább életkérdése a kisembereknek, mint a polgárnak, hiszen a polgár más nyelven is megszerezhet egy bizonyos fokú kultúrát, míg a kisember vagy nemzeti nyelvén lesz kultúrember, vagy — sehogyan. Mégis: a nemzeti kultúra a kisebbség teljességének, egészének fontos kérdése.

Mán most hogy is volt Spanyolországban?! A köztársasági spanyolok elismerték a spanyolországi kisebbségeknek (a katalánoknak, baszkoknak) nemzeti jogait és nemcsak kulturális, de területi önkormányzatot is juttattak nekik. A köztársasági spanyolok még tovább is mentek: hozzáfogtak a földosztáshoz és a földosztásból nem zárták ki a kisebbségeket sem. Első ízben lettek, első ízben voltak a spanyolországi kisebbségek teljesjogú állampolgárok. Azután jöttek az új rend spanyoljai és visszavették a földeket és visszavették a nemzeti, kisebbségi jogokat!

Igy volt.

Aki pedig kisebbségi író örül a spanyol köztársaságiak vereségének, az annak örül, hogy az ottani kisebbségek újból jogfosztottak lettek. Az ilyen „kisebbségi“ író e sorok között azt mondja: ne adjatok kisebbségemnek földet, ne adjatok kisebbségemnek nemzeti kultúrát! Tegyétek őt jogfosztottá! Az ilyen író pedig nem nevezheti magát kisebbségi írónak: legfeljebb . . . , de inkább ne folytassuk a szomorú témát.

De az ilyen író költő sem lehet. Igazi költő és igazi művész csak az lehet, aki korának, kora haladó rétegeinek, kifejezője, tu'atos megszólalása. Balassától József Attiláig minden magyar költő is a haladó rétegek tükröződése. Vajjon költőnek nevezhetnők-e Petőfit, vagy Aranyt, Madáchot, Vörösmartyt, Tompát, ha 43 előtt Metternich, 49 után Bach, vagy Schmerling „eszméi“ szedte volna versei? Mán maga az elképzelése is lehetőségnek groteszkül hatna. Sírgyalázásként, emlékgyalázásként, költőgyalázásként.

A Magyar Élet 3—4 számában Vető György nagy ideológiai cikét közli. Miután Vető megállapította a magyarokról, hogy „ . . . nemzeti egyéniségének alacsonyabbrendűségét tervszerűen bizonygatták . . . Az élet azonban a ferdítő túlzásokat sohasem igazolja . . . “ és miután ezt a helyes megállapítást nem alkalmazta a Magyar Életre, amely szintén „tervszerűen bizonygatja“ más „nemzetek egyéniségének alacsonyabbrendűségét“, habár „az élet e ferdítő túlzásokat sohasem igazolja“ — így folytatja a tőkés rendszerről: „ . . . az ogvén erkölcsi személyiségének lerombolása a tudományos és technikai haladás öve (örve!?) alatt megfosztotta az emberiség zömét nemcsak a megélhetés legelemibb feltételeitől, hanem azon még túlmenően emberi személyiségében is megalázta . . . A gazdasági liberalizmus a munkát közönséges áruvá süllyesztette s ezzel a munkástömegeket elválasztotta a nemzeti társadalmakkal való szerves együttműködéstől, a marxizmus forradalmi történelmi étlensége (?) viszont az embert, mint egy mehanizmus kijelölt helyű sejtjét tekinti és megfosztja azt a gondolatot (?) és lelkiismeretszabadság: az egyéni létezés legkisebb lehetőségétől is . . . “

Vető György nagy igazságokat mondott ki és Vető György nagy tévedésekbe esett, otromba hibákat ejtett.

Előszőn is: tegyük fel, hogy Vető György szemrehányásait jó helyre címezte volna, vagyis, hogy a liberalizmus és a marxizmus helyett a tőkés rendszert tette volna meg-címzettnek, akkor ez lett

volna vonalvezetésének lényege: A címzett nyomorba döntötte az embert. Sőt még ezen is túlment. Megalázta emberi mivoltában, megfosztotta emberi méltóságától, árúvá tette, tárggyá, amely adás-vétel tárgyát képezi és ezzel az ember elvesztette egyéniségét, személyiségét, gondolat- és lelkiismeretszabadságát. És ezzel Vető György igazat mondott, olyan igazságot mondott ki, amelyet mi is, bármikor, aláírnánk.

Igaz, hogy ezzel Vető György nem mondott ki új igazságot. Ezt az igazságot előtte már sokszor megállapították. Legplasztikusabban, leghelytállóbban talán ilyen formában: „ . . . a birtokos osztály és a proletáriátus ugyanazt az *emberi eltárggyiasodást* tükrözik. De míg az első jól érzi magát ebben az eltárggyiasodásban, a másik megsemmisülésnek érzi azt . . . éppen azért emberi természetének és az életben elfoglalt helyének és helyzetének ez ellentétesége lázadásba kergeti.. (a tőke magántulajdona) megtoremti a proletáriátust, a *szellemi* és testi nyomorának tudatában levő *nyomort*, az *eltárggyiasodásnak* (Ent-menschung!) tudatában levő és éppen ezért *önmagát megszüntető eltárggyiasodást*.”

Ezek persze csak kiragadott idézetek a „Szent családból”. De az egész „Szent család”, éppen úgy, mint a „közgazdaság és filozófia” és mint a szocializmus alapítójának minden más írása éppen az *ember elembertelenedését* és *újából emberré-levését* tárgyalja. Az idézett mondatok pedig éppen 97 esztendeje hangzottak el először (1844). Valamivel mégis Vető előtt és valamivel Vető mintaképei előtt is. Persze itt nem elsőbbségi versengésről van szó. Egyáltalán nem. Az egykori igazság ma is igazság és az igazság megmondása mindenkinek kötelessége, aki ismeri az igazságot, 97 évvel ezelőtt csakúgy, mint ma. A hiba nem is itt van. Másutt van a hiba. A hiba ott van, hogy Vető nem a tőkéről, nem a termelő eszközök magántulajdonáról, de a liberalizmusról, a marxizmusról és a tudományról, technikáról és haladásról beszél. Ezeket teszi felelőssé.

Mi a jelentősége ennek a másfelé-beszélésnek? Hogy mit jelent az imperializmus korszaka, amely újból antiliberális. Aki tehát a liberalizmust vonjuk az eltárggyiasodásért felelősségre, arra már rámutattunk a decemberi számban. Itt csak röviden utalunk a decemberi Tallózásra: a tőkés rendszer előtt is volt — habár kisebbmértékű — eldologiasítása az embernek — és a tőkés rendszer maga nem azonosítható a liberalizmussal. A liberalizmus csak az ipari tőke megjelenési formája. De már volt előtte a — nem liberális — kereskedelmi tőke korszaka és utána — ma — a finánetőke, a monopoltőke: az imperializmus korszaka, amely újból antiliberális. Aki tehát a rendszert a liberalizmussal azonosítja — az menteni próbálja a rendszer mai megjelenési formáját! És ezzel éppen a legrettenetesebb *elembertelenítést!*

De Vető a haladást, a tudományt, a technikát is okolja az elembertelenítésért. „ . . . De a gyakorlatban annál inkább beavatkozott a természettudomány az iparon át az emberi életbe, megváltoztatta azt és *előkészítette az ember felszabadítását*„ bármennyire is

kénytelen volt közvetlenül *tökéletesíteni az elembertelenítést*". (Közgazdaság és filozófia, 1844).

A tudományos szocializmus megalapítója, amint látjuk, egész másként vélekedik a tudomány, technika, haladás és ember viszonyáról. Talán azt is mondhatnák némelyek, hogy mi szélmalomharcot folytatunk, mert hiszen Vető seholsem okolta a haladást az elembertelenedésért. Kifejezetten ezt természetesen nem tette. De tette a sorok között, tette cikke szellemében, különösen amikor azt mondotta, hogy a liberalizmus „a tudományos és technikai haladás öve (?) alatt megfosztotta . . .” stb. Mert ezzel azt is mondotta, hogy a tőkés rendszer s a liberalizmus — nem volt haladás, nem volt előrevivő erő, hogy csak rombolt, de nem épített is egyuttal. Már pedig ez teljesen téves állítás. A tőkés rendszer igenis hatalmas előrevivő erőt jelentett mindaddig, amíg felfelé ivelő vonalán haladt, mindaddig, míg belső ellentmondásai nem kényszerítették arra, hogy a haladás ellen foglaljon állást; mert akkor már a haladást az általa nemzett új erők képviselték. Haladást jelentett ez a rendszer úgy technikai, mint tudományos és társadalmi tekintetben is, míg ma már nemcsak társadalmilag reakciós, de reakciós a tudomány és technika terén is (pl.: találmányok megvásárlása a célból, hogy soha meg ne valósulhassanak, stb.) A liberalizmus bizony még haladást képviselt a megelőző rendszerrel szemben, míg a monopoltőke kora nemcsak az őt fölvaltó rendszerrel szemben, de sok tekintetben még a liberalizmussal szemben is haladás helyett reakciót képvisel.

A technika: a természettudomány gyermeke, az ipar, a gépek feltétlenül haladást jelentenek s haladásellenes az, aki a gépek ellen szólal fel. „Az ipar előkészítette az ember felszabadítását” — mondja a „Közgazdaság és filozófia” írója, a gépek lehetővé teszik, hogy az ember emberré váljon újból a hatalmas eddig nem látott kultúrát teremtsen. Igaz viszont, hogy ugyanez az ipar, „kénytelen volt közvetlenül tökéletesíteni az elembertelenítést”. De ez nem a technika, nem a gépek hibája. Minden attól függ, kié a gép és mire használja fel a gépet. A technika lehet eltárgyasító erő, de lehet egyúttal vissza-emberítő erő is. Amint ma már van példa a technikának e mási, szimpatikusabb szerepére is és nem véletlen, hogy az új keretek között élő ember annyira fontosnak tartja a tudomány és technika fejlesztését. Ezzel azonban egyáltalában nem tagadta meg örökségét, apját: a tőkésrendszert, sőt ellenkezőleg átvette tőle mindazt, ami érték volt benne és a mult méltó örököse lett a haladás továbbívelő vonalán. Mert ő a mult haladásának, kultúrájának örököse és továbbfejlesztője. Míg a ma rendszere — és sajnos úgy látszik Vető György is — megtagadja saját multját és nemcsak bölesője pl. 1789 és 1793 ellen kel ki, de legszívesebben a technikát és kultúrát is — az egykor sajátmaga teremtette kultúrát — megsemmisitené.

Ha a kultúrát csak a sórok között, a marxizmust annál nyiltabban teszi Vető György felelőssé az ember eltárgyasodásáért, holott immár 97 éve küzd éppen ez az irány az eltárgyasodás ellen. Ha Vető azt hiszi, hogy a dialektika a történelmi materializmus mehanizmussá teszi az embert, azaz talán — helyesebben fogalmazva ezt a

megállapítást — egy mechanizmus részének tekinti őt — úgy nagy tévedésben van. Egyúttal persze igaza is van. Annak tekinti — ami! Azaz ma még egy mechanizmus részének, gépalkatrésznek. Mert tényleg az ma az ember és ezt Vető is megállapította. Hazudna a dialektika és ezáltal tudományellenessé válna, ha ezt letagadná, elkendőzné. De a jövőre nézve nem tekinti a dialektika gépalkatrésznek az embert — sőt rajta van, hogy igazi emberré tegye! Még tovább is mehetünk: már a mai emberről is megállapítja, hogy gép is — de ember is és azt is, hogy önmaga alakítja — mint ember s nem mint gép — történelmét. A dialektika az egyént, a személyiséget éppen olyan fontosnak tartja, mint a társadalom egészét és össze is tudja egyeztetni a kettőt. Aki ennek ellenkezőjét állítja — nem ismeri a dialektikát, nem ismeri sem a Szent családot, sem a Tőkét, az Antidühringet, a Feuerbachot és egyáltalán a dialektika hatalmas irodalmát. Ne tévesszük sohasem össze a dialektikát a vulgáris materializmussal! Hiszen az itt idézett pár sor is ezt bizonyítja. Ismételjük meg: pl. a következőt: „... az eltárgyasodásnak *tulatában levő* és éppen ezért *önmagát megszüntető* eltárgyasodást.“

Cikke végén Vető kifejezi abbeli óhaját, hogy az új ember érezze a közösséghez való tartozását is, de egyúttal egyéniségét is fejlessze ki. Ugy van. Ebben megegyezünk. De Vető nem mutatott rá az útra, amelyen haladva ezt a célt elérhetjük. Az „új európai szellem“ kissé homályos kifejezés. Lehet azt többféleképp érteni. Lehet visszatérésként értelmezni, amint azt az egész cikk vonalvezetéséből lehetne következtetni, de lehet a haladás, mai haladás vonalának is magyarázni.

Biztos az, hogy szavakkal ily célt nem lehet elérni. Filozófiával sem. Ugy érte, hogy *csak* filozófiával! „... az anyagi eltárgyasodást nem lehet tisztára belső, lelki ténykedéssel megszüntetni. Hogy önmagunk felemeljük, ehhez nem elégséges önmagunk gondolatban való felemelése... Ha az embert a körülmények formálják, úgy a körülményeket kell emberivé formálni.“ (A szent család 1844.) *L. P.*

K ö n y v

Havas Károly kétszilasos cikkei

Havas Károly az ismert publicista, az eltévedt kortárs, egy csomó kétszilasos cikket gyűjtötte kötetbe „Stírliában Aik faluban mi történt...“ címen.

Havas Károly vezércikkei csak ritkán szólnak a nagypolitika aktuális eseményeiről. Inkább kis, szürke napi híreket kommentál ő olyanformán, hogy az élet egy-egy kis eseményét, társadalmi és történelmi távlatba állítja, hogy az óceán egy csönpéből következtes-

sen magára az óceánra.

Havas Károly tud írni. És ez a mi bácskai ugarunkon már jótén, tős dolog. Kérdés, mit lát, hogyan látja meg a dolgokat, ismeri-e a társadalmat és történelmet, amelybe beállítja a meglátott szürke eseményeket, szürke eseményeket és látja-e a történelem jövőbe irányuló további vonalát.

Nem foglalkozhatunk itt minden témájával. Példa képen akarjuk vizsgálat tárgyává tenni a nőkérdésben elfoglalt álláspontját.

Hogyan látja a kétszilasos a nőt, a házasságot, a feleséget, a prostitúciót?

„A házasság válsága nem új de-

log. — mondja — szinte azt lehetne mondani, hogy maga a házasság intézménye a válság." Látja, hogy a házasság társadalmi intézmény, hogy forma, sőt formalitás. Új lett, hogy a házasságötés, ideje gazdasági okok folytán kitoldódott. Sőt, azt is látja, hogy új erkölcsre van szükség, olyan erkölcsre, amely lehetetlenné tenné korunk nemi nyomorúságát, némi nyomorát. Ismeri Havas a dolgozó nő problémáját, tudja, hogy többet követelnek tőle mint a férfitől és kevesebbet adnak neki mint a férfinak, tudja, hogy a mai munkafeltételek mellett a munka ártalmas a női szervezetre. Tudja, hogyan lett a nő dolgozónő és hogy hiába a válság a férfiak munkanélkülisége, nem lehetne a kérdés megoldását a női munkaerő kiküszöbölésétől várni, tudja, hogy mik az okai a prostitúciónak és hogy a prostitúált nem rossz, de szerencsétlen — mind-ezt előre helyesen látja — tudja habár a történelmi távlatot nem is tudja megadni mindennek. Mert Havas Károly ismeri a történelmet, de mégsem ismeri azt, a felületet látja, ismeri, a mélyre és mélyről látó örök és okokat nem ismeri. Nem ismeri az emberiség őstörténetét sem — mert nem tud elképzelni olyan korszakot, amelyben nem volt és nem lett volna házasság és magántulajdon. Havas a mai "kő" és "kőnévete" szerint saját képésására átszabva, tudja csak látni a történelmet. Ezért nem ismeri az őstörténelmet és — ezért nem tudja látni a mai koron túlhaladó jövő vonalát sem.

Az eltévedt kortárs csak topog egy helyben, önmaga körül és aert, mindent — a jó kispolgár módján — önmaga keresztül lát, ezért csak a jelenet látja, de nem tud belelátni sem a másként volt múltba, sem a másként lesz jövőbe. A kortárs megrekedt a jelenben, önmagában. Tisztán látja a ma problémáit, a ma válságát, de egyhelyben rekedtnék látja ezt a má, nem lát kiutat, mert végül is, mégis csak ez a jelen ez az

önmaga, jelenti előtte az értéket, így azután látja, hogy lehetetlen a jó házasság, de mégis a jó házasság és jó feleség az eszményképe; látja a dolgozó nő problémáját — mégis azt tartja: a nő ne dolgozzon, de maradjon meg a főzőkanál mellett, mert ez a "formászetes" hiánya; ismeri a prostitúció okait, a prostitúált szerencsétlenségét, mégis szükségesnek tartja a prostitúciót és ezzel örökre megráldja ezt az intézményt. Tudja, hogy új erkölcsre van szükség, de az új erkölcsöt — a régi képmásában tudja csak látni.

És így van az eltévedt kortárs, így áll minden más problémával szemben. Topog egy helyben. **Tagadja és igentli egyszerre korát**, mert nem ugorhatia át önmaga árnyékát. Nem is az ő feladata ez. Majd akad más: aki átugrja ezt az árnyékot.

Havas Károly humanizmusa — bár következetlen és szűkös polgári humanizmus ez — és iróniája mégis kiemeli ezt a könyvet az átlagos vidéki könyvek sorából.

(—c—r)

K r ó n i k a

Japánban a rizst ellenőrzés alá vették. A Tokioi rendőrség rendelkezést adott ki, hogy a rizs, a Japán nép legfőbb eledele, ellenőrzés alá esik. Japánnak Kínával való háborúja óta ez az első eset, hogy a rizs ellenőrzés alá esik.

(Politika)

2 millió munkanélküli Franciaországban. Franciaországban a munka nélküliek száma 2 milliót tesz ki. A textil ipar ma 30%-al kevesebbet termel mint az imperialista háború kezdete előtt. A szénhiány óriási. A háború előtt Franciaország 70 millió tonna szénét fogvasztott és ebből 45 millió tonna Angliából és Németországból jött. Ezen a télen Németország kb. az eddigi mennyiségnek csak 30%-

át tudja szállítani Franciaország-
nak.

**Subotica város statisztikai kimu-
tatásai** szerint Suboticán és a kör-
nyékbeli falukon a múlt évben az
1881 halálozásból 660 csecsemőé
volt. Ez a szám lényegesen na-
gyobb mint az elmúlt évben.

**Az amerikai nehézipar órlási idő-
vedelme.** Az „Associated Press” Az
amerikai ipar gazdasági áttekinté-
sége cikkében írja: hogy a hiva-
talos adatok szerint 200 különböző
ipari nagyvállalatnál az évi jöve-
delem 1.320 millió dollár (kb. 100
milliárd dinár) 1940-ben, míg 1939-
ben 858 millió dollár volt. E 200
nagyvállalat közül 8 vállalatnak
121 millió dollárról 215 millió dol-
lára emelkedett a profitja ez idő-
ben. A legnagyobb jövedelmet az
acéltrösztök és a nagy hajóvárak
válták zsebre meg a nagy repülő-
gépgyárak. Az élelmezési iparban
visszacsús volt. A haszon 1939-ben
11,5 milliárdról 9 milliárdra esett
1940-ben (cca 900 milliárd dinár).

A „Trepca-Mayns-Limited”
bányavállalatnak Trepcsen Koszov-
szka Mitrovicánál — ahol a részvé-
nyesek angol és amerikai nagyvöl-
kések valamint a jugoszláviai Ba-
nac, Pašić stb. családok — 1940-
évben a tiszta jövedelme 523.000
font sterling volt. Miután egy font
sterling 270 dinár, így a vállalatnak
1940-ben 144 millió dinár tiszta
jövedelme volt.

A munkások nehéz helyzete vi-
szont a sajtóból közismert.

**Egy statisztikai kimutatás sze-
rint** a Zetai Bánságban 131.222
földbirtok van kb. 105.000 lakos-
sal és mindössze 13.662 vaseke
van, ami azt jelenti, hogy min-
den száz földműves közül 14 szánt
vas ekével, míg 86 faekével („Zem-
lja”).

Indiában az átlagos jövedelme
egy hindu polgárnak évente 8
font míg Angliában 95 font átlagos
jövedelme van évente egy angol
polgárnak (1838-as statisztika).

Február 11-én az angol repülőgé-
pek Genovát bombázták. 144 ha-
lottja és 226 sebesültje volt a bom-
bázásnak. (Stefani)

Az angol hivatalos jelentések
többször hangsúlyozzák, meggyőző-
ni igyekezve a közvéleményt, hogy
mennivire nem sérezni az élelmi-
szerhiányt Angliában, hogy az
élelmezés rendben van. Lássuk
vajon ez tényleg így van-e? Az
ismert angol illusztrált polzári ui-
ság, a „Picture Post”, így ír a kér-
désről: „Ügylátszik a népelelmezé-
si minisztérium tanácsai szeren-
csétlenségét hoznak. Akiánlják hogy
minél több hagymát együnk, de
jelenleg hagymát egyáltalán nem
lehet kapni. Utasításokat adnak,
hogy a hagymát porral cseréljük
fel. Következmenve: a poréagy-
ma ára megfizethetetlen magas.
Ezek a „jó tanácsok” után követ-
kezik: „keveset emni, de jól”. Ez
mind szép, de a narancs és cit-
rom már eltűnt — sajtot, túrórt és
tojást sehol sem lehet kapni. Az a
veszély fenveget, hogy rövidesen
eltűnik a piacról a tej, a gyümölcs
és az a kevés zöldségféle, amit
még itt-ott találni lehet”.

**Új élelmszerrendeletek Magyar-
országon.** Az M.T.I. jelenti: A kor-
mány új rendeletet adott ki,
amely szerinti az élelmezésnél
újabb korlátozások lesznek. A ren-
delet értelmében a vendéglők csak
két féle levest szolgálhatnak fel,
valamint két féle peccsenvét és ha-
lat. A húsadag nem lehet 150
gramnál nagyobb és a kenyéradag
60 gram. A gyümölcsre, sajtira és
kalácsra nincs korlátozás. Tilos a
zsír peccékclása és csak a legszük-
ségesebb esetben szabad használni.
Mindazokat akik nem cseleksze-
nek a rendelet értelmében szigo-
rúan büntetik. (Politika)

**Száz év óta nem volt ilyen ala-
acsony termés Spanyolországban**
mint 1940-ben. Az egész Spanyol-
országban mindössze 16 millió
mázsa buza terem, a szokott 40
millióval szemben. Az állattenyés-
zés is csökkent; a 800.000 lóhól
megmaradt 500.000.

**Még egy ötemeletes házat át-
helyeztek.** Moszkvában a Gorki uc-
cában régi helyéről új helyére si-
keresen átvitték egy ötemeletes
házat. Az épület 16.000 tonna sú-

lyű. Az áthelyezés ideje alatt a ház lakói aludtak vagy rendszeren végeztek munkájukat a házbán. A gáz és vízvezeték egész idő alatt működött. (TASS)

A Lengyel főkörmányzóság területé közel 100.000 négyzetkilométer. Lakosságának számáról a pontos adatok hiányzanak. kb. 12—14 millió lakossal számolnak. E területet nem szabad úgy tekinteni, mint a többi területet melyeket visszakapcsoltak Németországhoz. A Főkörmányzóságnak kizárólag a lengyelek menhelyének kell lennie. Az ott élő németek átköltöznek Németországba, mert nekik nem kell, de nem is tudnak azon a színvonalon élni, mint a lengyel lakosság él. Ilv módon világos határvonal keletkezik az uralkodó nemzet és az alattvaló-nemzet között.

(„Das Reich”, Berlin)

Az 1941-re kidolgozott terv szerint S.S.S.R.-ben az ipari termelésnek 17—18% kell növekedni az 1940-eshez arányítva. (Politika)

A vöröshadsereg megalapításának huszonharmadik évfordulója. Február 23-ikán ünnepelte a Szovjetszövetség vörös hadserege megalapításának 23-ik évfordulóját.

Ez a hadsereg a világ legfiatalabb hadseregeinek egyike, valójában 1917 végén alakult meg, mielőtt az orosz szovjethatalom megalapozása után. A régi orosz hadsereg nem felelhetett meg az új körmánynak. Szétzúllott ez a régi had és a szovjetkormány saját hadserege megalapozásához látott.

A vörös hadsereg megalapításától eltelt 23 év óta tartó fejlődésének folyamataiban több szakaszt különböztethetünk meg. Ezek a szakaszok magukon viselik a szovjetállam belső fejlődésének és gazdasági körülményeinek, valamint külpolitikai helyzetének belvezet történelmének egy-egy meghatározott korszakában. A vörös hadsereg fejlődésének első szakasza megalapozásának időszaka, a szovjethatalom megszilárdításának idejére esik, az 1917—1920-ig tartó hároméves polgárháború periódusára.

Ebben az időben olyan katonai vezetők emelkedtek ki sorából mint Frunze, Vorosilov, Timosenko, Buzvoni és mások, akik később fontos szerepet játszottak a vörös hadsereg fejlődésének további szakaszaiban.

A polgárháború végződése után az ország az újjáépítés korszakába jutott, a hadsereg meg fejlődésének második szakaszába: a konszolidálódás és átszervezés állapotába. Ez az átszervezés 1924-ben vette kezdetét. A hadsereg békelétszámát 520 ezerben állapították meg, bevezették a megszüntetett szolgálati időt, a sorozást, a kiképzés új módszereit és megkezdődött a hadsereg jobb fegyverekkel való ellátása. Modern hadászati elvek szerint és az elmúlt háborúk tapasztalatainak figyelembevételével megszervezve, 1920-ban a vörös hadsereg már korszerű hadsereget jelentett.

De még ennek a hadseregnek a felszerelése messze volt attól, hogy mindenben tökéletes legyen. Ezért az átszervezés után a technikai rekonstrukció (újjáépítés) szakasza következett. Ez a szakasz 1928-tól 1933-ig tartott. Ezen idő alatt felszerelték a legmodernebb fegyverekkel és mindenben tökéletes hadsereggé vált a vörös hadsereg.

Ez időtől hatalmas fejlődésnek indult a vörös hadsereg. A két ötéves terv végrehajtása a szövetségben lehetővé tette, hogy a hadsereg nagymennyiségű és tökéletes felszerelést kapjon. A kötelező iskoláztatás bevezetése szintén a káderek javulását eredményezte. A káderek kiképzésének különös figyelmet szentelnek a vörös hadseregben. A speciálisan kiképzett katonák száma állandóan növekedni van. Új parancsnokkiképző katonai iskolák nyíltak. Az utolsó három évben módjában volt a vörös hadseregnek, hogy harci képességét bemutassa. Az ezekben a harcokban szerzett tapasztalatok alapján reorganizált hadsereg képessége még jelentősebben növekedett.

(Politika, 1941. II. 28.)

Még bizonyosan akad olyan ismerőse, aki nem látta, nem ismeri a **Világképet**.

Mindjárt megjelenésekor mutassa meg lapunkat ismerőseinek, barátainak.

Hívja föl a figyelmüket a jugoszláviai magyar dolgozók egyetlen lapjára, a **Világképre!**

Fizettesse elő ismerőseit a legolcsóbb haladószellemű folyóíratra!

Ajánlja példányonkénti vásárlásra!

SZEREZZENEK LAPUNKNAK ÚJ ELŐFIZETŐKET !

Azon olvasónk, aki három egész éves előfizetőt szerez

EGY ÉVIG,

aki három fél éves előfizetőt szerez.

FÉL ÉVIG,

aki három negyedéves előfizetőt szerez.

NEGYED ÉVIG

teljesen díjtalanul kapja a Világképet.

Hátralékos előfizetőinket nyomatékosan kérjük, hogy fizetési kötelezettségüknek külön levélbeli felszólítások nélkül, haladéktalanul tegyenek eleget, mert nem áll módunkban a lap hosszas kihitelezése!

Sajtóalapunk megerősítésére vedd meg könyvtársorozatunkat és ajánld megvételre ismeretségi körödben is!

Rajtnak kívülálló okokból nem közölhetük Laták István Nehogy tapsoljatok c. versét.

Új irodahelyiségünk címe: Trumbićeva 10 (csirkepiac)

A PONTATLANUL ELSZÁMOLÓ TERJESZTŐ A LAP TÖNK-
RETÉTELET SEGÍTI ELŐ!

**AZ ELMARADT ELŐFIZETÉSI DIJAK A LAPOT ÉS ELŐ-
FIZETŐINKET EGYFORMÁN TERHELIK. EZÉRT LEJÁ-
RATKOR AZONNAL ÚJÍTSA MEG ELŐFIZETÉSÉT!**

A VILÁGKÉP ELŐFIZETÉSI DIJA:

Jugoszláviában:

Egy évre 50.—, félévre 26.—, negyedévre 14.— dinár.

Egyes szám ára 5 dinár.

Magyarországon:

Egy évre 7.—, félévre 3.75, negyedévre 2.— pengő.

Egyes szám ára 60 fillér.

A VILÁGKÉP 58.681 sz. postatakarékpénztári esekkszámlijára
küldje előfizetését a mellékelt befizetési lapon!

*Befizető lapunk üres tuloldalán kérjük fel-
tüntetni a küldött összeg rendeltetését*

*Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk
vissza. Csak teljes névvel és címmel ellátott kéziratokat ve-
szünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden egyes cikkért
írója felelős. Levelek és kéziratok Administracija i redak-
cija Subotica, pošt. fak 88. címre küldendők.*

„Világkép“, társadalmi, irodalmi és kritikai szemle. megjelenik ha-
vonta évszer. Felelős szerkesztő és kiadó: Latak István Szubotica,
Vukovićeva ul. 31.

„Világkép“ literarni časopis izlazi jedanput mesečno. Odgovorni uređ-
nik i izdavač: Latak Stevan, Subotica, Vukovićeva ul. 31.